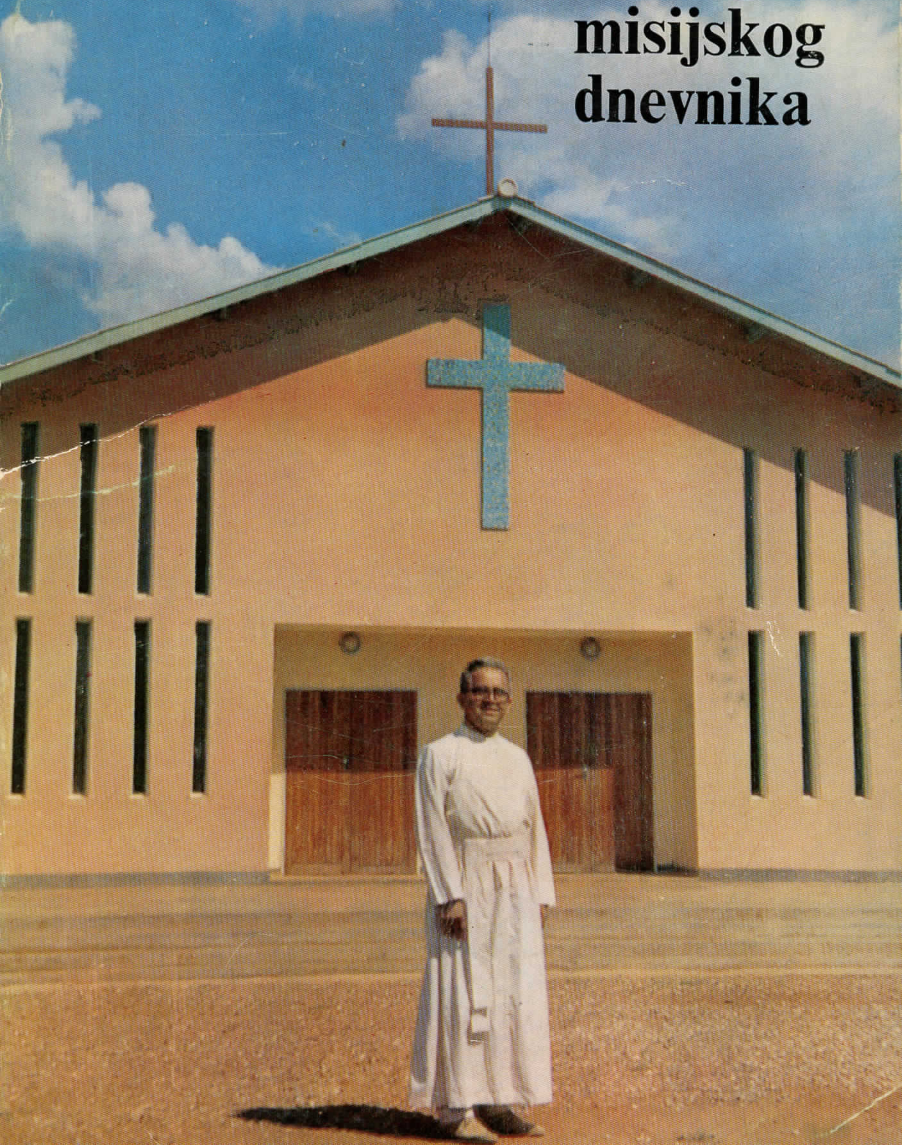
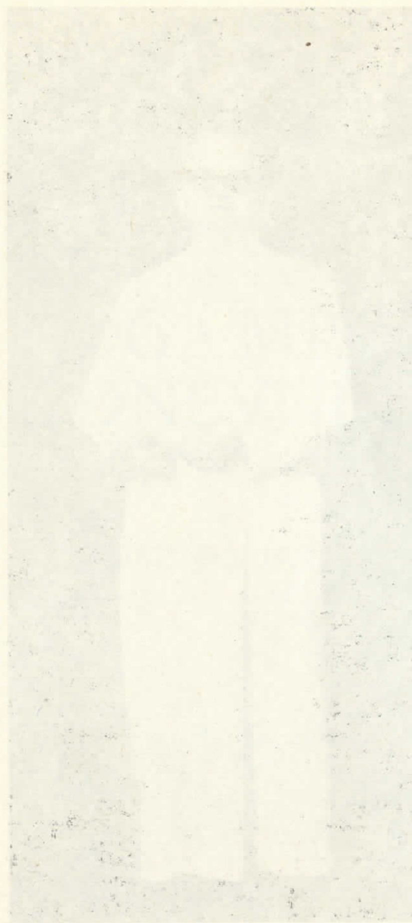
ILIJA DILBER

Iz moga misijskog dnevnika

Ilija Diber

ILIJA DILBER

IZ MOGA MISIJSKOG DNEVNIKA

MOJI DOŽIVLJAJI OD 1970. DO 1974. GODINE

Zagreb, 1976.

Na osnovi člana 36. stava 1. točke 7 Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu i na osnovi mišljenja Sekretarijata za prosvjetu i kulturu SRH br. 4883/1—1975. oslobođeno od plaćanja poreza na promet.

Dopuštenjem redovničkih poglavara

Izdao i odgovara: Stjepan Dilber, Palmotićeva 33, Zagreb

PREDGOVOR

Prijatelji naše zambijske misije prilično su toga saznali o našem radu iz misijske rubrike u »Glasniku Srca Isusova i Marijina«, zatim iz »Radosne vijesti« i »Glasa Koncila«. Ipak smatram da neće biti zgorega ako uz to u posebnoj knjižici dadem malo sustavniji pregled svoga rada kroz četiri godine, tj. od 1970. do 1974.

Prvi dio svog misijskog rada opisao sam u knjižici »Moji zambijski doživljaji«. Knjižica je bila lijepo primljena među prijateljima misija, pa se nadam da će i ovaj drugi dio isto tako naići na sličan prijem. Preporučujem i sebe i svoj misijski rad u molitve i žrtve svih prijatelja naše zambijske misije.

Na blagdan sv. Petra Klavera, 9. rujna 1975.

ILIJA DILBER
zambijski misionar

MOJA PUTOVANJA

Nije posao misionara da propovijedaju Evanđelje samo riječima. Treba propovijedati Sveto Evanđelje i riječima i djelima. Uz propovijedanje Evanđelja riječima Katolička Crkva propovijeda Evanđelje i djelima, a to je propovijedanje višestruko, osobito u misijskim krajevima. U misijama ona gradi crkve, škole, bolnice, sirotišta, staračke domove i drugo. Ondje gdje ljudima treba priskočiti u pomoć grade se i ceste. Organiziraju se i osnivaju poljoprivredna dobra, da se ljudima osigura bolja prehrana. Tu misiju propovijedanja Evanđelja riječima i djelima Crkva je vršila stoljećima, a vrši je i danas preko svojih misionara u onim dijelovima svijeta gdje je potreba najveća.

Čovjeku je nužna duhovna i tjelesna hrana, duhovno i tjelesno svjetlo. Moj je skromni rad u misijama ovdje u Zambiji da donosim svjetlost za tjelesni život. Osvjetljujem crkve, škole i bolnice, sirotišta i razne domove. U zabitnim misijskim postajama, gdje nema električnih linija, montiram veće ili manje generatore za proizvodnju električne energije.

Moj brat Stjepan, dok je bio u Austriji u gradu Innsbrucku, uspio je od misijskog društva isprositi za moja udaljena putovanja kamiončić od jedne tone. Njime prevozim svoje naučnike, radnike, alat i razni materijal. To mi omogućuje brže i lakše putovanje na velike udaljenosti.

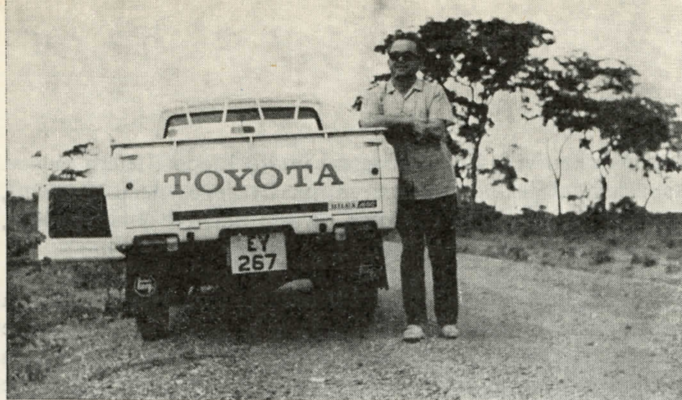
Spomenut ću gdje sam sve dosad bio u najudaljenijim mjestima od Lusake. Odande prema sjeveru bio sam u

mjestima Kaphirimposhi i Mkushi (udaljeno 390 km), u Katondwe i Feiru, na tromeđi Zambije, Rodezije i Mozambika, na ušćima rijeka Zambezi i Luangwa. Mjesto Feira udaljeno je od Lusake 310 km; prema zapadu u mjestima Mumbwa i Karenda, udaljenim 220 km. Dakle, od mjesta Kaphirimposhi do Feira ima 750—800 km. Taj mali kamiončić je, dakle, za mene i za moje ljude u radu ovdje i u misijama pravi dar s neba: dar dobrih ljudi!

Putovanje od Chelstona do Kaphirimposhija

18. listopada 1971.

Pošli smo na put iz Chelstona u Kaphirimposhi i Mkushi. Ujutro su mi moji pomoćnici pomogli natovariti alat, materijal i nešto stvari u naš kamiončić »TOYOTA«. Krenuli smo iz Chelstona u 8,15 h. Zaustavili smo se u Lusaki da nabavim još nešto materijala. Za jelo na putu obično kupimo kruha i mlijeka ili mlijeka i coca-cole. Ovaj puta kupili smo »taze« — svježeg kruha i mlijeka. Iz Lusake smo krenuli u 10,40. Put do Kaphirimposhija je vrlo dobar, asfaltirana cesta s nešto malo loših dijelova. Uz cestu svijet prodaje kojekakve artikle. Na mjestima su prave male tržnice. Dok vozila jure, neki nude ispruženom rukom svoje artikle. Tu se prodaju nasječena drva, drveni ugljen, klipovi kuhana ili sirova kukuruza, šećerna trska, kikiriki, banane, lubenice, mango, popo, naranče, načes, ngwawa, krastavci, paradajz itd. Od mesa se prodaju kokoši, ribe, miševi i gusjenice. Kojih 70 km od Lusake na prolazu kroz jedno selo uvijek se nađe nekoliko osoba, koje ti nude skuhanih ili pohanih poljskih miševa. Ne znam gdje ih toliko nalove jer obično ih je puna zdjelica ili mala košarica. Kad moji pomoćnici vide tu »poslasticu« dolaze im sline na usta. Jednom smo o tome malo raspravljali, pa mi jedan zgodno reče: »Mi nikad ne jedemo puževe

»Toyota« brata Ilije. On mu je od neprocjenjive pomoći na velikim misijskim putovanjima

Prodaja pečenih miševa pokraj ceste

i mačke kao vi u Evropi. Miševi imaju lijepo i tečno meso«. Ispričao mi je kako se priređuju. Ovdje to neću opisivati, ne zbog toga što bih se bojao da i vi počnete loviti miševe, nego jer ne želim duljiti time.

Prolazeći kroz Litetu, gdje radi naša misionarka bolničarka sestra Emica Verlić, nakratko sam je posjetio pa smo se porazgovorili na našem materinjem jeziku. Ona radi u bolnici gubavaca, žrtva ljubavi prema zapuštenima strašne bolesti gube – raspadanja tijela. Sestra Emica radi sve iz ljubavi prema Kristu Kralju!

U Kabwe se nismo zadržali nego smo nastavili put prema Kaphirimposhiju. Stigli smo onamo u 4 sata popodne.

Za vrijeme putovanja od Lusake do Kabwe vidjeli smo silu slupanih motornih vozila. Prometne su nezgode česte. Putovanje nije dosadno. Osim svijeta koji tu uz cestu nudi svoje artikle, uz mene su moji dragi pomoćnici, pa kada ne molim, onda čavrljamo ili pjevuckamo. Uvijek se preporučujem Gospodinu i dragoj Gospi za sretno putovanje. Eto, tako se odvijalo to moje putovanje od Lusake do Kaphirimposhija.

Mpunde

28. listopada 1971.

Ovdje u misiji Mpunde vrlo sam lijepo proslavio svoju 25-godišnjicu redovništva. Moja subraća, misionari iz domovine koji rade ovdje u Zambiji, znali su da se toga dana navršava 25 godina otkako sam stupio u Družbu Isusovu. Poručili su mi da će mi doći da to ovdje zajednički proslavimo.

Nisam očekivao nikakve proslave, pa sam se veselio jedino susretu sa subraćom. Mislim da sam svoju 25-godišnjicu

redovništva bolje proslavio nego da sam u domovini. Navečer, 27. listopada, pozvale su me časne sestre Afrikanke, koje vode ovdje školu, da dođem u veliku školsku dvoranu. Ne očekujući ništa posebno, pošao sam onamo u društvu sa župnikom, u svom običnom radnom odijelu. Čudno mi je bilo kad sam došao bliže dvorani i vidio je punu djece i sve časne sestre na okupu. Uniđem u dvoranu, a tamo nasta gromki pljesak! Slijedila je divna priredba, pjesme i plesovi uz bubnjeve... U govorima su se djeca zahvaljivala što sam im u ovu misijsku postaju uveo električnu rasvjetu. Montirao sam, naime, generator za proizvodnju električne energije. Postavio sam električnu rasvjetu u crkvi, u školi, u kući župnika, časnih sestara i u klinici.

Ujutro, na dan moje 25-godišnjice, stigla su moja subraća, udaljena 420 km. Došao je o. Ivan Cindori i moj prijatelj, Slovenac, č. brat Jože Rovtar, te naša misionarka Emica Verlić i nekoliko prijatelja misionara iz Poljske. U 11 sati bila je koncelebrirana sv. Misa, pod kojom su školska djeca divno pjevala, a moja su subraća održala govore o Iliji i o njegovoj turneji kroj 25 godina u Družbi Isusovoj. Poslije sv. Mise slijedio je svečani ručak koji su priredile časne sestre. Redale su se nazdravice i naše hrvatske pjesme.

Mphanshya

19. studenoga 1971.

Ovdje na našoj misijskoj postaji rade dva naša hrvatska misionara, o. Nikola Šipušić i o. Julije Rogina. Julije je obnovitelj crkve ovdje u toj misijskoj postaji. Zamolili su me da dođem i da im postavim u crkvi električnu instalaciju prije nego oboje zidove. Naša dva misionara divno su obnovili ovu crkvu. Uveo sam električnu instalaciju u novoizgrađenu zgradu naše misijske bolnice ovdje u misiji Mphanshya.

Kabwe

11. srpnja 1972.

Danas je ovdje u bolnici umro misionar-svećenik, rodom iz Poljske. Radio je u Zambiji 24 godine. Kada se prije četiri dana navečer vratio kući, čuo je u kuhinji neki sumnjivi štropot. Pošao je da vidi što je. Otvorio je kuhinjska vrata i opazio lopova koji je misionara dočekao velikim kuhinjskim nožem i zario mu ga u trbuh! Kroz glavna vrata pobjegao je napolje, a misionar se srušio na pod. Ranjeni misionar upotrijebio je svoju posljednju snagu, izvukao se nekako iz kuće, unišao u kabinu svoga kamiončića, naslonio se na sirenu vozila na upravljaču i tako je dugim sviranjem dao uzbunu susjedima. Oni su ga našli klonula u kolima, u krvi. Odvezli su ga u bolnicu i danas je Bogu predao svoju dušu.

Kaphirimposhi

2. listopada 1972.

Kako sam vam već rekao, po svojoj dužnosti i radu ovdje u misijama putujem od mjesta do mjesta. Čim negdje uvedem svjetlo, već treba da idem dalje, gdje ga još nema. Tako ja drugima donosim svjetlo, a redovito ga sam nemam. Nije mi jednoličan i dosadan život, jer se stalno zbivaju neke promjene. Negdje nađem dobar stan, ali slabu hranu, a negdje je opet obratno. Katkad mi ponude i dobar stan i dobru hranu, a poneki put je opet loše jedno i drugo. Dogodi se pak da ne nađem ni stana ni hrane. U takvim slučajevima treba vesela srca prihvatiti što da Gospodin pa se snaći kako najbolje znaš.

Ovdje u Kaphirimposhiju radim već dva tjedna na postavljanju električne instalacije u našu školu, u školske zgrade naše misijske postaje. Kuham, jedem, molim i spavam uz svoga Spasitelja ovdje u crkvici. Kuham sam sebi

što imam, jedanput na dan. Kad je čovjek umoran, i nije mu do toga. S udobnošću ležaja ne treba praviti problema. Umorno tijelo i ne zahtijeva udobnosti. U noći, dok legneš, komarci navale da si utaže žeđ i glad, a kada zaspiš, oni se zasite i mir je. Treba redovito uzimati pilule protiv malarije. Ako mnogo komaraca zabode svoje malarične injekcije, malarija ipak od vremena na vrijeme nadvlada. Ujutro treba rano ustati. Molitva i kratka priprava za sv. Pričest. Otvorim svetohranište i primim svoga Spasitelja. (Nadbiskup Lusake dao mi je dozvolu da, u slučaju ako nema svećenika, mogu sam uzeti sv. Pričest, pa i drugima je podijeliti.) Iza Pričesti i kratke molitve uzmem doručak, ako mi je što ostalo od sinoćnje večere, pa s

Domaćin kraj svoje kuće

radnicima na posao. Dnevno treba svjedočiti svoje kršćanstvo riječima i djelima... Moram priznati da ja i među tim svojim pomoćnicima nađem divnih primjera, te da i ja mogu od njih ponešto naučiti. Često molim Gospodina da moja prisutnost među njima, moje riječi i djela budu ljudima oko mene na duhovnu i materijalnu korist.

Chelston

5. veljače 1973.

I opet sam sve više uvjeren, da ne postoji normalan čovjek koji ne bi osjećao sklonost i privrženost svome narodu, svojoj domovini, svojoj naciji ili plemenu. Eto, tako je i ovdje u misijama među nama misionarima. Ima nas ovdje u Zambiji sa svih strana kugle zemaljske. Kad je prigoda, svatko ide k svojima. Svi oni imaju neki centar, neku kuću, a kamo da krenemo mi Hrvati...? Malo nas je. Nemamo svoje kuće ni centra gdje bi se ponekad sastali kao drugi. Da, malo nas je! Neki su i iz tog malog broja smalaksali — klonuli. Težak je početak naših misija ovdje u Zambiji...

Stigao nam je novi misionar

Chelston, 6. veljače 1973.

Baš sam se malo prije vratio iz misijske postaje Katombwe. U svojoj sobi raspremio sam svoje stvari, kada netko oštro pokuca na vrata. Javiše mi, stigao je »Luk«, po hrvatski Luka, a po engleski se izgovara »Luk«. Nisam znao tko je taj »Luk«, pa sam pošao van da vidim. Nisam mogao u prvi čas vjerovati svojim očima! Stigao nam je neočekivano, naš novi misionar o. Luka Lučić, Družbe Isusove. Filozofiju i teologiju završio je u Zagrebu. Predavao je godinu dana u bogosloviji u Sarajevu, odakle je i krenuo u Zambiju. Hvala Bogu, našoj Družbi i domovini koja nam ga je poslala!

Chelston

20. veljače 1973.

Naš novi misionar o. Luka Lučić D. I. donio mi je polovicu svoje drage Bosne: na vrpci snimljene divne narodne pjesme, a i onu »Bosno moja, divna mila...

Mumbwa

12. ožujka 1973.

Budući da je naš misionar o. Ivan Cindori D. I. radio ovdje u Mumbwi tri godine, odlučili smo mi hrvatski misionari da u ovoj misijskoj postaji sagradimo crkvu. Nadbiskup Lusake Emanuel Milingo izrazio je kasnije želju da se prije sagradi kuća za misionare, a poslije crkva. Pristali smo na to i mi i naši iz domovine. Sada gradimo kuću ovdje u Mumbwi. Nismo imali dosta novaca, pa nam je nadbiskup pomogao da dovršimo kuću. Ja sam, naravno, uveo električnu rasvjetu u novu kuću.

Ovdje u Mumbwi još nema struje, ali se nadamo da će uskoro »doći«. Navečer, dok obavljam svoje molitve, šećem ispred naše novogradnje. Šetajući razmišljao sam: kako bi bilo da se ja zauzmem za gradnju crkve ovdje u Mumbwi...? Kako bi bilo da ja sam pokrenem tu stvar kad budem išao u domovinu u posjet, na odmor...? Pa da crkva bude posvećena Kristu Kralju...!? Već nekoliko dana tako ja navečer šetam i snujem. Bog zna, možda bih i uspio. Ovdje je tako lijepo mjesto za crkvu. Mumbwa još nema crkve, a već je to mali gradić. Stvaram ja tako planove u svojoj glavi... Kad se opet sastanem s o. Lu-

kom Lučićem, pitat ću ga što on misli o tome. Da, da odgovorim na nekadašnji poziv o. Ivana Cindorija u domovini za izgradnju kuće i crkve u Mumbwi. To je odlična ideja. Ipak, čini mi se da to ide nekako nesigurno. O. Ivana Cindorija više nema ovdje. Netko se od naših mora za to zauzeti. Zašto ne bih ja...? Naš »Glasnik Srca Isusova i Marijina«, što izlazi u Zagrebu, ima lijep broj čitalaca — prijatelja misija i oni bi nam možda pomogli.

Prošle sam noći slabo spavao. Razmišljao sam o svome planu, o namjeri gradnje crkve. Stanujem u istom kućerku gdje i susjedove kokoši. Dijeli nas samo tanak šuplji zidić. (Usput rečeno, dok sam ono bio na putu za Zambiju, spavao sam u Rimu u jednom udobnom krevetu. Moj susjed je bio misionar koji se vraćao iz Indije, a rodom je s Malte. Dijelio nas je samo debeli zastor. Taj je Maltežanin te noći tako hrkao da sam vrlo malo spavao. Ujutro, kad smo se pozdravili, prvo mi je iza pozdrava rekao: »Jako ste hrkali pa sam vrlo slabo spavao«. (...!) Ja nisam smogao riječi za odgovor. Mislio sam: znači, dok si ti hrkao, ja sam bio budan, a kada sam ja stigao zaspati, onda sam ja hrkao, a ti si bio budan...) Tako je, čini mi se, bilo i prošle noći s mojim susjedima kokošima. Naizmjence sam ja hrkao i pijetao pjevao... Što se pak tiče mirisa ili, bolje rečeno smrada, čini se da ga je ipak više dolazilo s njihove strane...

Mumbwa

20. ožujka 1973.

Ovo pišem pred voštanom svijećom u svom i kokošjem kućerku. Tišina je. Ne čuju se ni kokoši ni komarci. Malo prije sam šetao napolju. Mjesečina, vedro zvjezdano nebo, tišina. Odlično ozračje za molitvu. Šetao sam, makar su mi noge bile umorne, koracao sam prilično dugo,

snovao i razmišljao u svojoj mašti o gradnji crkve... Mislio sam i na naše drage suradnike na koje se kanim obratiti i osloniti. Mislim, planiram pokretanje toga pitanja kad se nađem u svojoj dragoj domovini.

Chelston

5. travnja 1973.

Danas je o. Luka Lučić prilično dugo bio u mojoj sobici. Iznio sam mu svoju namjeru. On me svim srcem podupro u mome planu. Misli da bismo mi ipak mogli uspjeti da sagradimo crkvu u Mumbwi. Slaže se da bi crkva bila posvećena Kristu Kralju. Iznenadio se činjenici da župljani Mumbwe već četiri godine skupljaju priloge za gradnju crkve i da su dosad skupili samo 380 kwacha (oko 500 dolara).

Chelston

18. travnja 1973.

Još nekoliko tjedana i ja letim u dragu domovinu! Nakon 6 godina opet ću se vidjeti s plemenom Dilbera...! S rođacima, prijateljima i suradnicima misija! S članovima moje drage hrvatske provincije Družbe Isusove i obnoviti poznanstvo-prijateljstvo s najmlađima! Osim moje braće i sestara, napose se veselim susretu s mojim dragim ocem! Kad sam odlazio u misije, moja je mama glasno plakala, a otac njoj veli: »Ne plači toliko, pa nije sprovod!« Ona mu veli: »Tko zna, možda se nećemo više nikada vidjeti!« Imala je pravo! Ona je otišla pred nama u nebesku domovinu i na ovom se svijetu nećemo više vidjeti. Nje više nema kod kuće! Bog joj dao pokoj vječni! Siguran sam da će joj dati, jer nas je tolike rodila i odgojila...

Na putu u svoju domovinu želim posjetiti i domovinu našega Gospodina, Svetu zemlju. Veselim se i toj rijetkoj prilici jer ću posjetiti najsvetija mjesta na kugli zemaljskoj i na njima se pomoliti, ne samo za sebe, nego i za sve one koji mi se preporučuju i za koje sam dužan moliti se. Posjet Svetoj zemlji, to će biti za mene divan doživljaj!

Chelston

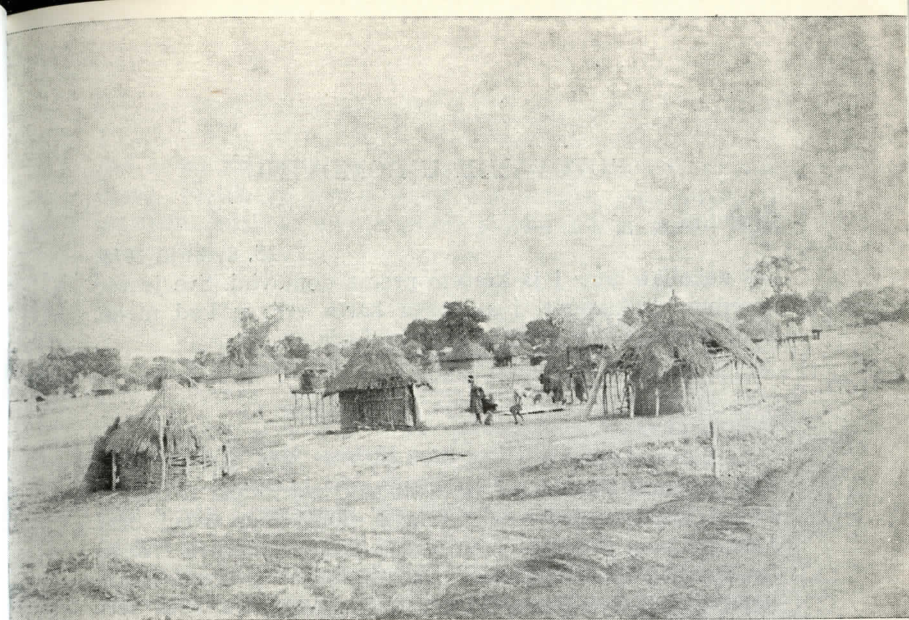
25. travnja 1973.

Ovdje u Lusaki, u izraelskoj ambasadi, dobio sam ulaznu vizu za Izrael. Nekako su me s nepovjerenjem gledali. Možda su mislili da sam Arapin, komandos, pa su bili oprezni. Nadam se da u Izraelu neću imati velikih poteškoća.

Katondwe

3. svibnja 1973.

Ovdje u ovoj misijskoj postaji imamo malu kućicu za obavljanje duhovnih vježbi. Ona je u šumi, udaljena od misijske kuće kojih kilometar-dva. Prije polaska u domovinu ovdje sam obavio svoje duhovne vježbe. Mjesto je vrlo pogodno za to. Budući da je u osami, u šumi, opasno je po noći izlaziti van, jer još ima zvijeri. Prošle i ove noći čuo sam lavlju riku. Činilo mi se da je to 2—3 km daleko od ove kućice. Noćna je tišina pa se lavlja rika razliježe po dolini rijeke Luangwe. Čovjeku se koža ježi i strah ga spopada dok sluša lavlju riku, osjećajući se sam u ovoj šumici. Dok je lav rikao, ja sam prošle i ove noći, nekoliko puta prilazio vratima da se uvjerim jesu li sigurno zatvorena i zaključana... Dok je dan nije opasno, jer se zvijeri povuku dublje u šumu, ali kad padne tama, onda i šuma oživi. Po danu molim i razmišljam šećući ispred kućice. Majmuni u čoporima obilaze naokolo. Prilaze bliže k

Zambijsko selo

meni, provirujući iz grmlja i čude se što taj bijelac radi ovdje. Neki su više radoznali ili su kratkovidni, pa se penju na stabla i prilaze sasvim blizu promatrajući moje kretnje. Ponekad nešto glasno »kažu«, a ja još ne razumijem taj majmunski jezik. Ima ih mnogo i žive u »zadrugama«. Pljačkaju ono malo sirotinje iz vrtova siromašnih ljudi. Ti siromašni ljudi po cijele dane čuvaju te svoje proizvode. Majmuni su vješti kradljivci pa nanesu mnogo štete tim siromašnim ljudima. Na svijetu je nesloga među ljudima, pa izgleda da je ona prešla i na majmune. Tuku se između sebe. Dnevno čujem njihovu dreku i svađu. Vidim kako jači tuku slabije. Jači majmuni mumljaju ili viču, a slabiji plaču kao mala djeca.

PUTOVANJE U DOMOVINU

Chelston

25. svibnja 1973.

Još nekoliko dana i ja krećem prema domovini. Sve je već spremno. Dokumenti i avionska karta već su kod mene. Svoje radnike poslao sam njihovim kućama.

Lusaka

28. svibnja 1973.

Moj prijatelj Slovenac i ja došli smo zajednički u misije, a sad idemo zajedno i natrag u domovinu. Časni brat Jože Rovtar i ja krenuli smo danas prema domovini. Nešto iza 3 sata popodne uzletjeli smo sa lusačkog aerodroma i poletjeli prema Tanzaniji. Nakon nepuna dva sata leta spustili smo se ondje na aerodrom u Dar el Salamu. Nepunih 30 minuta kasnije opet smo poletjeli prema Keniji i spustili se u Najrobiju.

Najrobi

29. svibnja 1973.

Prenoćili smo ovdje u Najrobiju. Danas smo razgledali grad. Po podne smo doživjeli prilično mnogo neugodnosti na aerodromu. Iz Najrobija smo trebali putovati izraelskim avionom. Izraelci su već ovdje u Najrobiju poduzeli mjere opreza, pa su napravili u našim stvarima takvu premetačinu da ništa nije ostalo na svom mjestu. Sve su nas ispipali i prepipali od glave do pete. Vojnici sa automatskim oružjem na svakom uglu prostorije, a na vratima ih je po nekoliko skupa. Na samom aerodromu kao da je opsadno ratno stanje. Vojska na sve strane, s oružjem uperenim prema avionu i u prazno pokraj aviona. Dok je

naš avion još jurio po zemlji, prije uzleta pa dok se nije digao, pratila su nas 2 vojna automobila, puni vojske s oružjem. Jurili su s obje strane aviona dok se nismo digli od zemlje.

U SVETOJ ZEMLJI

Jeruzalem, 30. svibnja 1973.

Sinoć oko 22 sata spustili smo se na izraelski aerodrom u Telavivu. Prenoćili smo u gradu. Konačno, evo nas u Svetom gradu Jeruzalemu. Od Telaviva do Jeruzalema — oko 60 km — putovali smo autobusom. Smjestili smo se ovdje u starom gradu Jeruzalema, u franjevačkom gostinjcu u »Kasanovi«, s vrlo povoljnom cijenom stana i hrane. Ovdje smo imali sreću da osjetimo srdačnost naših zemljaka franjevaca. Njih sedmorica studiraju bogosloviju u Jeruzalemu. Franjevci opet u »Kasanovi« našli su nam prilično jeftino prijevozno sredstvo. Naš vozač bio je ujedno i naš vodič, a govori dobro engleski. Sutra počinjemo posjećivati sveta mjesta.

Prva naša postaja bila je Maslinska gora. Ja sam nekad mislio da je to prava gora, maslinova gora. No to je tek poveće brdo, vrlo blizu Jeruzalema. Posjetili smo na vrhu te gore crkvicu Uzašašća Kristova. Ona je vlasništvo muslimana. Naplaćuju od hodočasnika ulaznice. Baš se služila sv. Misa, kojoj smo i mi prisustvovali.

Druga naša postaja je Betfaga. To je mjesto malo na strani Maslinske gore. Odatle je Isus pošao na svečani ulazak u Jeruzalem. Treća naša postaja je crkva »Oče-naša«. Tu je naš Gospodin Isus učio svoje učenike naj-

Crkva iznad getsemanske spilje gdje se Isus krvlju znojio. Pogled na brdo Sion u Jeruzalemu

ljepšu molitvu »Oče naš«. Velika je to crkva sa arkadama oko nje. Na mramornim pločama ispisana je molitva »Oče naš« na svim važnijim jezicima svijeta. Čak smo je vidjeli ispisanu i na dva zambijska jezika, a – naravno i na hrvatskom jeziku.

Četvrta postaja bila je crkva u vrtu Getsemani. I jedno i drugo je na strani Maslinske gore, prema Jeruzalemu. U vrtu Getsemani i u crkvi sve je veoma privlačno za molitvu..., za razmišljanje. Crkva je vrlo tamna i u njoj je sveta tišina. Sve to potiče na molitvu i na razgovor sa Spasiteljem... Pred crkvom je ograđen vrt a u njemu su tri vrlo stare masline bile svjedoci Kristove molitve i krvava znoja... Ispod crkve, malo dalje, i sad je voćnjak-maslinik.

Peta naša postaja bila je crkva pokopa Blažene Djevice Marije. Ona je odmah uz potok Cedron, na strani Maslinske gore. Iza nje je još i danas groblje... Crkva je razdijeljena na dva dijela. Polovicu imaju katolici, a drugu polovicu pravoslavni. Dok smo bili u onom dijelu koji drže pravoslavni, upozorio nas je monah na izlazu da treba nešto darovati, platiti.

Šesta naša postaja je crkva sv. Stjepana, prvog mučenika. Od crkve Bl. Djevice Marije pa dovde dijeli nas samo potok Cedron i most. Potok je potpuno presušio. U njegovu koritu i uza nj ima mnogo kamenja. Lako je bilo naći kamenje kad su kamenovali sv. Stjepana. Niže uz potok, u strani, u kamenu su izgrađene grobnice starozavjetnih proroka. Po svoj prilici bili su i neki od njih ovdje kamenovani. Sva su ta mjesta blizu jedno drugom. Od zidina starog Jeruzalema pa do potoka Cedrona ima samo kojih 400—500 metara udaljenosti.

Sedma naša postaja je crkva »ćuške«. Tu je nekada bila Kajfina palača. Isus je ovdje dobio ćušku-šamar od sluge velikog svećenika Kajfe.

Osma naša postaja — Betlehem! Ovo je svetište rođenja Sina Božjega! To je i sramotna slika našega kršćanskog raskola. Svetište je razdijeljeno na tri kršćanske zajednice. Pregrađeno je zidinama i svaka strana ljubomorno čuva »svoj« dio. Na najsvetijem mjestu, na mjestu gdje se Isus rodio, u jednoj maloj prostoriji, htio je Papa Pavao VI. služiti sv. Misu, kad je bio u posjetu u Jeruzalemu, ali mu to stranka koja posjeduje to mjesto nije dopustila. Nije veće sramote i obešćašćenja ovog svetog mjesta bilo ni onda kad su ga muslimani osvojili i od njega napravili štalu-konjušnicu, da, nije ni onda bilo većeg svetogrđa nego je danas! Konačno, ovo je ionako bila štala-špilja gdje se Isus rodio, a danas su na tom svetom mjestu nesložna kršćanska braća. Pomolili smo se na onom malom prostoru gdje se Isus rodio. Iz Betlehema smo otišli prilično potišteni zbog tih naših dojmova.

Deveta naša postaja — Betanija. Udaljena je od Jeruzalema kojih 6 km. Ovdje se Isus volio svraćati svojim prijateljima Lazaru, Marti i Mariji. Tu je On uskrisio svog prijatelja Lazara.

Deseta naša postaja bila je Jerihon, blizu rijeke Jordana, uz Mrtvo more. Vozeći se lijepom asfaltiranom cestom koja se probila kroz ogoljena brda, nailazili smo tu i tamo na siromašne pastire uz njihova stada ovaca. Vjerujem da danas ti pastiri nemaju ništa bolji život nego što su ga imali u vrijeme kad se Isus rodio. Tu je skrajnja bijeda i siromaštvo... Kad se sjetim onih naših slatkih božićnih sličica, Isusa, Marije, Josipa, pastira, zelenih polja i ugojenih ovaca... kolika oprečnost od ove stvarnosti! Dakle,

stigosmo do Mrtvog mora. Stvarno je to mrtvo more. Ništa u njemu nema živog, pa ni bilja. Jedino se tu i tamo nađe poneki dvonožac, kao što smo i mi, koji se okupaju. Voda je vrlo slana i vrlo teška, pa se u njoj ne može potonuti niti utopiti.

Jedanaesta naša postaja je Tabor. Putujući prema Taboru i Nazaretu, prošli smo kroz selo otkud su se Marija i Josip vratili u Jeruzalem tražeći Isusa. Tabor je vrlo visoka gora. Do njezina vrha vodi lijepa vijugasta asfaltirana cesta. Na vrhu gore je lijepa crkva Preobraženja Kristova. Oko crkve ima ostataka starinskih crkava, koje su kršćani gradili, a muslimani rušili ili palili.

S gore Tabor prekrasan je pogled na zelena polja i obrađene njive. Kad je Petar vidio preobražena Gospodina, svidjelo mu se biti u takvom društvu, pa je htio sagraditi tri sjenice, jednu za Isusa, drugu za Iliju i treću za Mojsija. On ih nije sagradio, ali su franjevci sagradili ovdje, ne tri sjenice, nego jednu, i to vrlo veliku. Ovdje je uz svetište Kristova Preobraženja franjevački gostinjac. Sva katolička sveta mjesta čuvaju franjevci. Oni su vrlo gostoljubivi. Hodočasnicima su na veliku pomoć. Cijene u njihovim gostinjcima su vrlo niske, a stan i hrana vrlo dobri. Franjevačka je zasluga da su neka sveta mjesta otkupljena od muslimana i da se tolika sveta mjesta tako vjerno čuvaju. Ni na jednom svetom mjestu oni ne naplaćuju ulaznice.

Dvanaesta naša postaja bila je Nazaret. To je lijep gradić. Pun je istočnjačke vreve i prometa. Crkva Navještenja je najljepša crkva što smo je vidjeli u Svetoj zemlji. Na nekim svetim mjestima smo se nešto duže zadržali u molitvi. Ovdje smo dali svome srcu oduška, moleći i

razmišljajući. Uz crkvu Navještenja prislonila se manja i skromna crkvica sv. Josipa.

Trinaesta naša postaja bila je Galilejsko jezero i crkva Blaženstva. Iz lijepog gradića Nazareta (Nazaret nam se svidio, kao i gradić Betlehem), krenuli smo prema Galilejskom jezeru. Prošli smo kroz Kanu Galilejsku, ali se ondje nismo zadržali, jer nije bilo svatova. Uz Galilejsko jezero malo u strani, na brijegu, nalazi se crkva Blaženstava. I ovdje franjevci imaju gostinjac. Tu je naš Gospodin nazvao blaženima one za koje je svijet mislio, i još i danas misli, da su nesretni. Od ovoga mjesta prekrasan je pogled na jezero. Vide se čamci i ribari... Samo, danas je više motornih čamaca. Ovdje smo se prilično dugo zadržali u razgovoru o našem Gospodinu i o njegovim učenicima. Tu se On s njima najviše zadržavao. Ovdje je On njih, svoje učenike »nalovio«. Ovdje je On hodao po jezeru. Tu su ulovili mnogo riba, itd. S onu drugu stranu su svinje odjurile u jezero... Od Nazareta do Galilejskoga jezera mislim da ima 8—10 km. Od jezera do Jeruzalema oko 160—180 km.

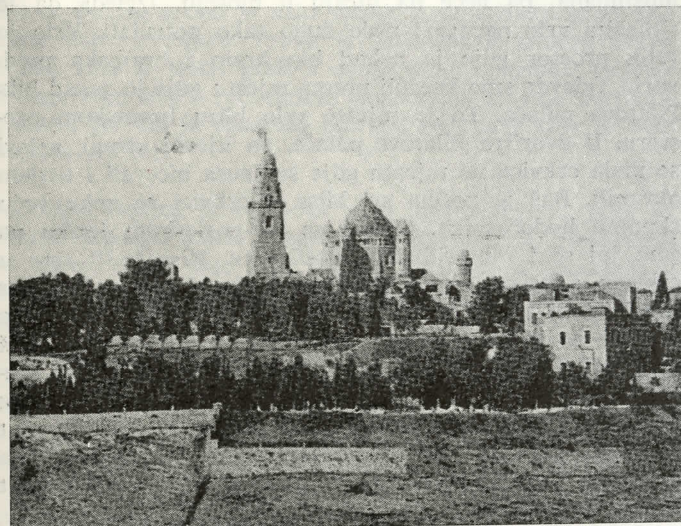
Četrnaesta naša postaja je Kafarnaum, tik uz jezero. Čuva se kao starina. Ograđen je. Nismo se u njemu dugo zadržavali. Malo smo se oprali u Galilejskom jezeru, gdje se nekad naš Gospodin kupao i prao sa svojim učenicima. Uz jezero niču nove zgrade i hoteli za hodočasnike i turiste.

Malo smo se zadržali i oprali ruke u rijeci Jordanu, gdje je bio kršten Gospodin Isus. Vratili smo se drugim putem u Jeruzalem, uz rijeku Jordan. Prošli smo kroz Jerihon i kroz Betaniju. Time je bio završen naš obilazak udaljenih svetih mjesta. Sad nam još preostaje samo sveti grad Jeruzalem.

Grad Jeruzalem

Stari grad Jeruzalem opasan je zidinama. Ulice u gradu vrlo su uske i prometne. Mnogo malih trgovina zbilo se jedna uz drugu, a roba im je navješana ne samo uz ulicu nego i preko nje. Zaustaviš li se i pogledaš štogod, teško ćeš se osloboditi a da nešto ne kupiš, jer će na tebe navaliti trgovci sa svojim nuđenjem. Iznenadili smo se kad smo vidjeli da su protiv izraelske vlasti ne samo muslimani nego i kršćani. Kažu nam: dok je Jordan vladao, bila je veća sloboda i svjetlija budućnost nego sada pod izrael-

Pogled na brdo Sion u Jeruzalemu

skom vlašću. Stari grad Jeruzalem je napučen konfesijama: Židovi, katolici, Armenci i muslimani. Jedan dio grada imaju Židovi, drugi katolici, treći Armenci a četvrti muslimani. Najzapušteniji i najneuredniji je onaj muslimanski. Novi Jeruzalem izvan starih zidina naglo se širi. Brzo niču i rastu neboderi, u koje se useljuju bogati doseljenici Židovi.

Najprije smo krenuli prema mjestu gdje se nekad nalazio židovski hram. Bila je subota. Uz ostatke zidina našli smo veću skupinu Židova gdje mole naslonjeni na zidove rukama i nariču, ridaju. Gore, gdje je nekad bio židovski hram, nalazi se muslimanska mošeja. Tamo ne idu vjerni Židovi, da se ne »opogane«. Izraelski vojnici patroliraju u području nekadašnjeg hrama, a vjerni muslimani šetajući čitaju Koran. Židovi su na vlasti, ali se ipak boje mnoštva muslimana, pa neće da diraju u mošeju. Izgleda da je situacija vrlo napeta i neće dugo tako potrajati. Vrlo je velik prostor gdje je nekad bio hram i hramska predvorja. Odavde smo krenuli prema mjestu gdje je nekad bila Pilatova palača. To je mjesto vrlo blizu hramskom prostoru. U dvorištu Pilatove palače, na lijevoj strani, nalazi se mala crkvica na mjestu gdje su Isusa bičevali i trnjem okrunili. Baš je počela sv. Misa u crkvici za neku veću skupinu hodočasnika. Služila se na engleskom jeziku pa smo joj se i mi pridružili. Poslije sv. Mise pošli smo u crkvicu s desne strane dvorišta. Kažu da je ovdje Isus primio svoj križ i pošao s njime na Golgotu. Odavde smo krenuli na križni put istim putem kud je prolazio i naš Spasitelj. Hodočasnici su nosili veliki drveni križ. Dva svećenika predvodili su križni put. Radost nas je obuzela zbog te rijetke prilike da ovdje, na istom mjestu križni put obavimo, gdje je naš Gospodin prvi za nas trpio i na križu na Golgoti umro. To je za nas bila prava milost i Božja providnost.

Kretali smo se polako u molitvi i pjesmi od postaje do postaje. Zakrčili smo ulicu i svijet se probijao kroz našu procesiju, idući za svojim poslom. Mali Arapčići uguravali se u našu procesiju i glasno nudili svoje slatkiše. Od Pilatove palače križni put vodi ravno, pa se onda naglo spušta u dolinu, pa se opet penje naglo uz brdo na Golgotu. Isusov križni put slijedili smo do osme postaje. Od osme postaje morali smo se vratiti malo natrag i drugim putem poći na Golgotu, jer su na slijedećim postajama izgrađene kuće i nema ulice. Na Golgoti smo završili ostale postaje križnog puta. Put na Golgotu vodi kroz crkvu Božjeg groba, pa stepenicama gore na Golgotu. Na tom svetom mjestu ne govore mnogo usne, nego srce, molitva se sama izvija iz srca k Spasitelju. Naročito sam ovdje molio za sve vas. Za sve one koji mi se preporučuju u molitve i za koje sam dužan moliti. Molio sam i za svoje misije. Crkva Božjeg groba je vrlo velika, a sam Božji grob zauzima malo prostora. Prava je grobnica u sredini crkve. Unišli smo u Božji grob i ovdje smo u kratko vrijeme mnogo toga željeli reći našem Gospodinu, ali nije potrebno govoriti jer On je znao što mu želi reći naše srce na tom svetom mjestu.

Iz crkve Božjeg groba pošli smo prema mjestu gdje je, prema predaji, umrla Blažena Djevica Marija. Izašavši iz te crkve, obišli smo više mjesta koja se tu spominju u Svetom pismu. Posjetili smo i dvoranu Gospodinove posljednje večere.

Opet nas je srce vuklo da pođemo na molitvu na Maslinsku goru, u crkvu u Getsemanskom vrtu. Posljednja naša želja bila je Golgota. Posjetili smo je nekoliko puta. Ovdje smo već po drugi puta prisustvovali sv. Misi i primili sv. Pričest. Golgota je bila naša oproštajna postaja u obilasku svetih mjesta u ovih šest dana boravka u Sv. zemlji.

Obilazeći sveta mjesta osjetili smo da je naša duša obogaćena i naša vjera ojačana... Ubuduće kad budem čitao Sveto pismo, mašta će mi putovati po Svetoj zemlji, po svetim mjestima. Zahvaljujem Spasitelju što mi je dao tu milost i priliku da obiđem njegovu Domovinu! Iz Isusove domovine krenuo sam u svoju domovinu.

NAPOKON SAM STIGAO U DOMOVINU

Ne treba ni spominjati da su me u dragoj domovini svugdje srdačno dočekali. Nakon kratkog odmora, pošao sam da obiđem prijatelje i suradnike misija i da održim misijska predavanja. Održao sam 70 misijskih predavanja, počevši od južne Hrvatske a nastavio sam preko Crne Gore

Varaždinska djeca predaju dar bratu Iliji

i Bosne i završio u sjevernoj Hrvatskoj, u Zagrebu. Naišao sam na veliko zanimanje za misije. Stekao sam mnogo novih prijatelja i suradnika.

Imajući u vidu toliku dobru volju prijatelja, odlučio sam da, kad se vratim u Zambiju, uz Božju pomoć i suradnju prijatelja, počnem graditi crkvu Krista Kralja u misiji Mumbwa. Ovom zgodom najtoplije zahvaljujem svakome posebno i svima zajedno za svu ljubav i susretljivost koju ste mi iskazali za vrijeme moga boravka među vama! Neka vam dobri Bog naplati za svako dobro djelo, za svaku dobru riječ! Obećajem da ću vas često uključivati u svoje skromne molitve i žrtve.

Dragi Bog vas poživio i blagoslovio!

Nadam se da mi nitko neće zamjeriti što ovdje ne opisujem svoje doživljaje iz domovine. To nije svrha ove brošurice. Vrijeme boravka ovdje prošlo mi je vrlo brzo. Trebalo je spremati se natrag u Zambiju, u misije. Okrijepio sam se u domovini među svojima, duhovno i tjelesno. Naskoro odlazim u drage misije i treba da se novim silama prihvatim posla. Život – iskoristimo za Boga i za bližnjega. Dobar je ovaj naš ljudski život, samo je, čini mi se, veoma kratak... Treba ga što više iskoristiti na dobro, ali ne samo za sebe.

OPET U ZAMBIJI

Lusaka

18. studenoga 1973.

Iz Zagreba sam odletio avionom u Rim, i evo, danas sam iz Rima doletio u svoje područje rada ovdje u misijama, u Zambiji. Hvala dragom Bogu na sretnom putovanju u domovinu i natrag!

GRADNJA CRKVE U MUMBWI

Lusaka

24. studenoga 1973.

Danas sam bio ovdje kod svoga poglavara radi dogovora o gradnji crkve u Mumbwi. Provincijal otac Petar Galauner D. I. s velikom me ljubavlju i razumijevanjem u domovini podupro u mojoj namjeri. Ovdašnji moj procincijal, o. John Counihan, danas je također odobrio moj pothvat.

26. studenoga 1973.

Bio sam danas u posjetu kod Nadbiskupa Lusake, Emanuela Milinga. Obavijestio sam ga o namjeri da gradimo crkvu i pitao ga za njegovo mišljenje. Nakon pola sata našeg razgovora rekao mi je da će mi odgovoriti usmeno ili pismeno čim se posavjetuje s odborom za gradnju u Nadbiskupiji.

Chelston

28. studenoga 1973.

Danas prije podne bio sam kod našeg Nadbiskupa. Primio me je vrlo srdačno. Obavijestio me da se potpuno slaže s gradnjom crkve u Mumbwi. Dao mi je i napismeno to odobrenje. Nakon razgovora ispratio me vrlo srdačno do izvan svoje zgrade i zaželio mi Božji blagoslov u mom pothvatu.

Mumbwa

29. studenoga 1973.

Danas sam obavijestio župnika Mumbwe, Poljaka o. Petra D. I. o gradnji crkve. Ovo je i za njega bila iznenađujuća radosna vijest. Snimio sam fotografskim aparatom teren na kojem kanimo graditi crkvu.

5. prosinca 1973.

Obavijestio sam ovdje u Mumbwi župno vijeće da im želimo pomoći da sagrade crkvu. Preporučio sam se za što bolju suradnju pri gradnji.

Chelston

7. prosinca 1973.

Osim provincijala Hrvatske provincije Družbe Isusove o. Petra Galaunera i moga brata Stjepana ponudio mi je punu suradnju u gradnji i naš mladi svećenik u Zagrebu o. Tonči Trstenjak D. I. On mi je napravio model za crkvu u Mumbwi.

Lusaka

10. prosinca 1973.

Obišao sam ovdje u Lusaki nekoliko poduzeća koja izrađuju krovne konstrukcije i pokazao im sliku modela crkve za Mumbwu. Zanimalo me koliko bi stajala takva krovna konstrukcija i u kojem je poduzeću to najjeftinije. Vrlo me iznenadila visoka cijena za izgradnju konstrukcije. Nama nije moguće da gradimo takvu crkvu prema prvom nacrtu. Izgleda mi da ćemo morati odustati od gradnje takve crkve. Otići ću ovih dana o. Luki Lučiću u Mpimu, da vidim što on misli.

Mumbwa

27. prosinca 1973.

Tražim ovdje u Mumbwi čovjeka koji bi mi bio u stanju izraditi blokove za gradnju crkve. Od Lusake do Mumbwe ima 160 km, pa bi bio prilično velik trošak nabaviti blokove u Lusaki i dovesti ih ovamo. Čovjeka sam našao i za nekoliko dana napravit ću s njime ugovor.

Božić sam ove godine proslavio skromno, kao što se i inače slavi u misijama..

Brat Stipo mi često piše i šalje mi izvještaje što se sve u domovini poduzima u vezi s gradnjom crkve.

Proslava Nove 1974. godine

Ovdje u Chelstonu sam u svojoj sobici, »proslavljam« Novu godinu kao što sam proslavio i Božić, na skroman način. Bog dragi zna što me sve čeka u ovoj godini. Ja pak samo znam da sam se prihvatio odgovornog posla, velikog pothvata. U Božje ime! Imam pouzdanja u Njega i u naše dobre suradnike.

Mumbwa

4. siječnja 1974.

Išao sam po o. Luku Lučića u Mpimu i danas smo obojica došli ovamo u Mumbwu da napravimo ugovor za izradu betonskih blokova za gradnju crkve. Ugovorili smo s jednim čovjekom da nam napravi 12.000 blokova. Plaćat ćemo u ratama, a blokovi moraju biti gotovi u roku dva mjeseca. Već smo platili prvu ratu. Napravili smo i pismeni ugovor.

15. siječnja 1974.

Najmio sam dva velika kamiona pa dovozimo kamen i pijesak na gradilište crkve. Vjernici Mumbwe očistili su i priredili teren. Oni pomažu drobiti kamen i prosijavati pijesak. Rado nam pomažu.

Chelston

23. siječnja 1974.

Danas sam poslao svom bratu Stipi i o. Tončiju Trstenjaku listove i javio im da kanimo graditi crkvu nešto drugačijeg oblika nego je onaj iz prvog nacrta. Crkva prema prvotnoj našoj namjeri bila bi odlična, ali to je za nas neizvedivo zbog skupoće tog projekta.

24. siječnja 1974.

Dobivam naš »Glasnik Srca Isusova i Marijina« iz Zagreba i »Radosnu vijest« iz Sarajeva. Vidim da su oba časopisa pozvali svoje čitaoce na suradnju pri gradnji naše crkve.

Mumbwa

1. veljače 1974.

Izrada blokova ide vrlo sporo. Upozorio sam poduzetnika da su blokovi koje je izradio vrlo slabe kvalitete. Obećao mi je da će slijedeće izraditi bolje i da će sve završiti za tri do četiri tjedna. Tražio je da mu dam još novaca. Nisam mu htio dati jer nije napravio onaj broj blokova koji je bio određen u ugovoru.

Lusaka

4. veljače 1974.

Budući da su se u domovini počele širiti vijesti da je gradnju crkve proizvela samo moja naivna fantazija, a da Nadbiskup Lusake neće ni da čuje o tome, bio sam danas kod Nadbiskupa i on mi je dao pismenu ne samo dozvolu, nego i molbu da poduzmem gradnju crkve u Mumbwi. On apelira na moje i naše prijatelje i suradnike da nam pomognu. Tu Nadbiskupovu molbu poslao sam onima u našoj domovini, koji su me pitali da li je istina ono što se počelo pričati u vezi s gradnjom crkve.

Chelston

13. veljače 1974.

Primio sam dva lista, jedan od moga brata Stipe, a drugi od o. Tončija Trstenjaka D. I. Obojica predlažu neki drugi plan za gradnju crkve, tj. gosp. Boris, arhitekt-inženjer u Zagrebu, ponudio se da će nam napraviti besplatno plan za crkvu. Sad on predlaže drugu ideju, a Tonči Trstenjak i brat Stipo prihvaćaju je. Već su nam poslali i tlocrt toga plana.

Mpima

21. veljače 1974.

Ovdje sam sa o. Lukom dugo vrijeme raspravljao o prijedlogu novog plana za gradnju crkve. Došli smo do zaključka da mi ne možemo izvesti izgradnju onakve crkve kakvu nam je predložio g. Boris, brat Stipo i o. Tonči Trstenjak. Ne možemo iz ovih razloga: 1. nas bi ta crkva stajala više nego ona od koje smo odustali zbog skupoće izgradnje; 2. teško bismo našli ovdje takva stručnjaka koji bi nam predloženu gradnju bio u stanju izvesti; 3. takve se crkve ovdje u Zambiji ne grade. Mi želimo graditi onakvu crkvu kakvu smo predložili njima i g. Borisu. Želimo da nam ona bude lijepa, jednostavna i velika i da bude građena od onakvog materijala kakav se ovdje može nabaviti. Hoćemo onakvu kakvu domaći majstori mogu izgraditi, kakve se crkve grade u Zambiji i koja će biti približna našim financijskim mogućnostima.

Mumbwa

1. ožujka 1974.

Prilično sam se naljutio! Poduzetnik, koji nam je trebao izraditi blokove, prodao je i one koji su već bili gotovi i danas nisam našao ništa gotovih blokova. On ih pravi vrlo slabe kvalitete. Ipak moram nastojati da dobijem barem onoliko blokova koliko sam ih već platio. Ubuduće ću ih odmah odvesti, čim nešto napravi. Kad dobijem plaćeni broj blokova, ugovor ću poništiti.

Chelston

25. ožujka 1974.

Moj brat Stipo često me je poticao da prihvatimo predloženi plan gradnje crkve. Kad dobiju listove što ih danas šaljem njemu, o. Tončiju i g. Borisu, bit će šokirani i razočarani. Javljam im u listovima da otkazujemo izradu plana za crkvu. Molio sam ih da mi to ne zamjere. Zahvalio sam osobito g. Borisu i o. Tončiju Trstenjaku na dobroj volji. Razlozi otkazivanja plana jesu ovi: 1. Oni ne prihvaćaju prijedlog našeg plana i zahtijevaju da se prihvati ono što oni predlažu. 2. Mi nemamo mogućnosti da gradimo onakvu crkvu kakvu nam oni predlažu, no priznajemo da bi to bila divna crkva, remek-djelo, kad bi se sve izvelo prema prijedlogu. 3. Izrada plana za crkvu zateže se, a mi ne možemo dalje čekati i odgađati gradnju. Plan za crkvu kakvu želimo graditi izradit će nam jedan naš brat-misionar, arhitekt iz Poljske.

Mumbwa

9. travnja 1974.

Ipak sam dobio onolik broj blokova koliko sam ih već platio. Vrlo su slabe kvalitete. Neću ih ipak upotrijebiti za gradnju crkve. Ugovor smo poništili. Blokove ću nabaviti u Lusaki.

29. travnja 1974.

Blokove sam već nabavio u Lusaki. Naručio sam nekoliko kamiona koji su ih dovezli i već su svi dovezeni. Odlične su kvalitete.

Slaganje betonskih blokova

Chelston

5. svibnja 1974.

Primio sam opet danas pismo od moga brata Stipe. Bio je veoma tužan dok ga je pisao. Tužan je zbog toga što nismo prihvatili predloženi plan. Znam da mu nije lako, kao ni dobrom o. Tončiju Trstenjaku, a pogotovo je nezgodno da smo tako napravili g. Borisu, koji se velikodušno ponudio da nam besplatno izradi plan. Da moj brat vidi kakva je ovdje situacija siguran sam da ne bi bio tužan i da bi se ne samo veselio, nego bi nam čestitao što nismo pristali na onaj prijedlog. Stipo mi obećaje da će nastaviti suradnju istim elanom. Bog ga poživio! Bog blagoslovi! Bog blagoslovio g. Borisa i našeg o. Tončija Trstenjaka. Stipina pisma često lete meni. Vidim da je on srcem i dušom s nama i radi marljivo za misije.

Lusaka

10. svibnja 1974.

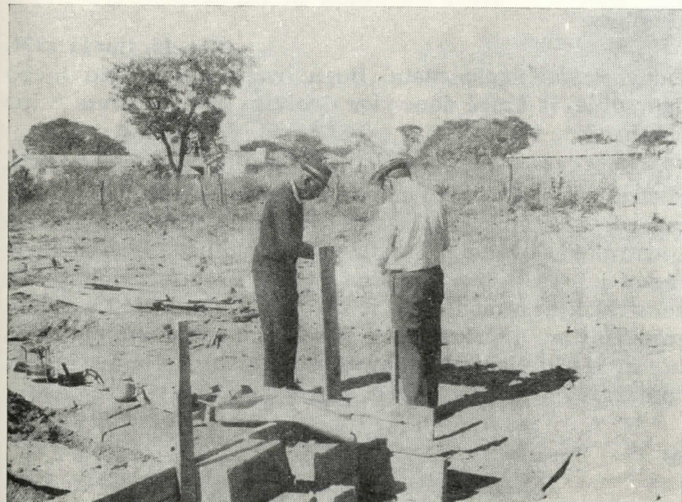
Danas sam dobio izrađen plan za crkvu. Odmah sam pošao u Nadbiskupov ured da vidim što on misli o planu. Odobrio ga je i potpisao nekoliko kopija. Poslao sam kopiju plana onima koji se najviše zauzeše za gradnju crkve: jedan bratu Stipi, jedan uredništvu »Glasnika Srca Isusova« i jedan uredništvu »Radosne vijesti« — misijskom časopisu.

Mumbwa

15. svibnja 1974.

Danas sam s poduzetnikom, graditeljem, napravio pismeni ugovor o gradnji crkve. Nadam se da će naskoro početi radom, jer sam znatan dio građevinskog materijala već nabavio.

Brat Ilija i poduzetnik označuju veličinu crkve Krista Kralja u misijskoj postaji Mumbwi

Mumbwa

23. svibnja 1974.

Danas je blagdan Spasova, počeli su radovi na gradilištu crkve u Mumbwi. Neka nam dragi naš Spasitelj blagoslovi taj naš pothvat!

Neka blagoslovi sve one koji nam pomažu i koji će nam još pomoći.

25. svibnja 1974.

O Gospodine i Nebeska Majko, pomozite mi, molim vas! Pogledajte na tolike žrtve i molitve koje se prikazuju za taj pothvat, gradnju crkve! Poteškoća je mnogo, pa je bolje da ih ovdje ne nabrajam. Neka samo Gospodin za njih zna i pomogne nam!

10. lipnja 1974.

Često jurim svojim kamiončićem na relaciji Mumbwa—Lusaka i obratno, dovozeći materijal. Usput molim i pjevam, premda imam slab sluh. Poslovi na izlijevanju betonskih temelja crkve vrlo lijepo napreduju.

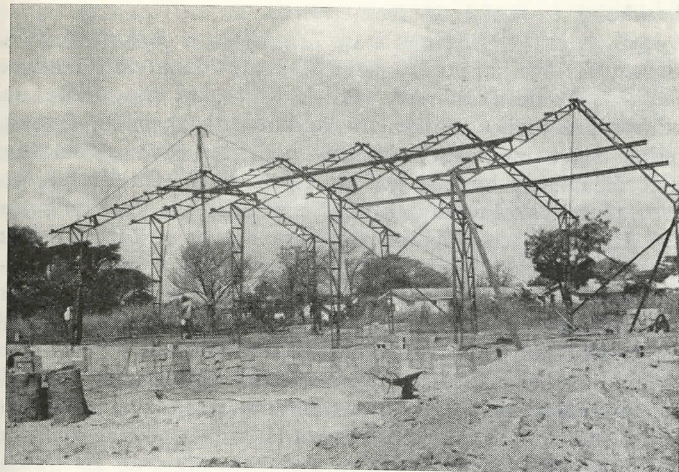
Mumbwa

16. lipnja 1974.

Zidovi crkve naglo rastu. Bogu hvala, posao vrlo lijepo napreduje. Iz drage domovine dobivam od svog brata Stipe ohrabrujuće vijesti.

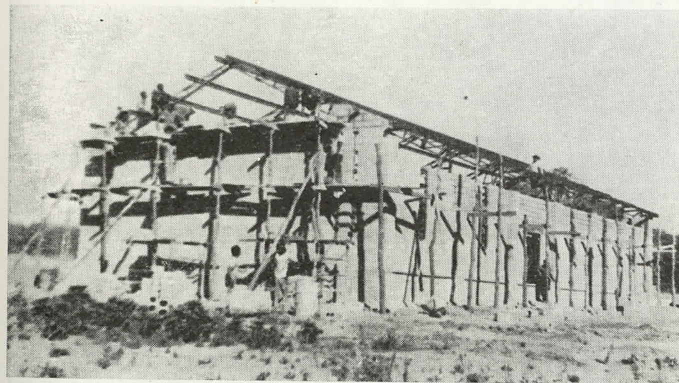
2. srpnja 1974.

Poduzeće s kojim sam napravio ugovor za izradu krovne željezne konstrukcije danas je sa 6 velikih kamiona dovezlo konstrukciju ovamo u Mumbwu, na gradilište. Dovezli su je danas ujutro i već popodne počeli su dizalicama dizati konstrukciju i montirati je na temelje crkve. Na ovom gradilištu sve je užurbano i živo. Osim radnika i majstora tu su i župljani Mumbwe, koji dobrovoljnim radom pomažu.

Kostur krovne konstrukcije crkve Krista Kralja

Zidovi su doprli do krova

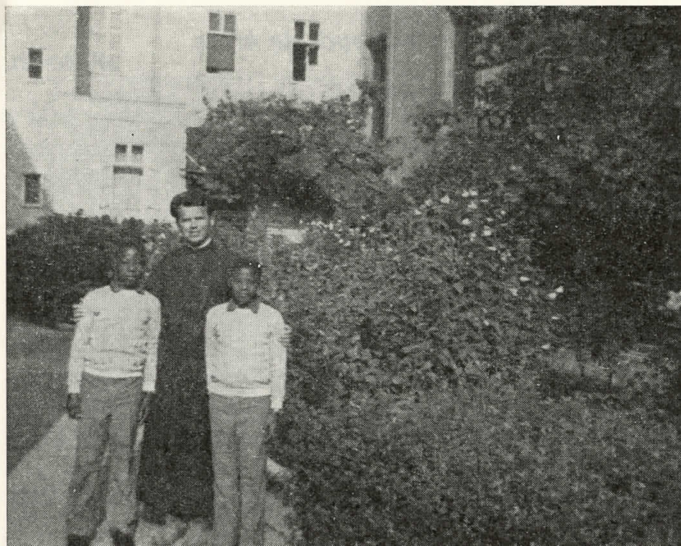

Lusaka

8. srpnja 1974.

Danas, 8. srpnja, poslao sam u svoju domovinu maloga Feliksa Mwale i Eduarda Phiri. Kad sam bio ondje na odmoru, zamolio me jedan velikodušni skromni župnik jedne župe iz Bosne, da mu pošaljem dva siromašna dječačića, koje on želi posvojiti i odgojiti. On ih želi na svoj trošak školovati dok završe sveučilište. Po završetku sveučilišta bit će slobodni da pođu natrag u Zambiju bez ikakvih obveza prema njemu. Oni će si sami izabrati profesiju. Svake treće ili četvrte godine poslat će ih u Zambiju na praznike. Zamolio me da dečki budu iz siromašnih obitelji i da budu pripravni za studij. Da budu oni koji ne žele duhovni stalež. Kaže da takve ne želi nikako, jer ne želi da mu prigovaraju zbog »uvoza« duhovnih zvanja. On u domovini drži sa svojom majkom na brizi 8—10 dječaka

Stjepan Dilber dočekuje male Zambijce Eduarda i Felixa na dolasku u Zagreb

svake godine. To su dječaci koji bi željeli u bilo koji duhovni stalež, a siromašni su i nemaju prilike za školovanje. Dakle, našao sam dečke po njegovoj želji i danas ih poslao. Župnik je platio sve troškove. Dječacima je 12 i 14 godina, pa će lako naučiti naš hrvatski jezik. Nadamo se da će se uz Božju pomoć i dobar primjer izgraditi u dobre stručnjake, dobre kršćane, pa da će kad se danas-sutra vrate u svoju Zambiju, biti korisni svome narodu i Božjem kraljevstvu.

Mumbwa

27. srpnja 1974.

Unatoč kojekakvim poteškoćama, posao na gradnji crkve, hvala Bogu, ipak lijepo napreduje. Redovito kupujem veću količinu kruha u Lusaki i svaki dan dajem radnicima prije podne da se malo okrijepe. Dajem ga besplatno i majstorima i radnicima. Žao mi je tih siromašnih ljudi. Njihov gazda, moj poduzetnik gradnje, zahtijeva od njih da rade od 7 sati ujutro do tri poslije podne. Većina njih ujutro ne jede ništa. Jedu tek poslije podne, kad si sami spreme obrok, a taj je redovito »shima«. Vidim da neki kuhaju za obrok običan zreli kukuruz. Tako su gladni da, dok čekaju da se skuha, uzimaju sirovo zrnje i jedu. Taj njihov šef Afrikanac, starac je od 84 godine. Na gradilištu je živ i okretan, kao da mu je tek 30 ili 40 godina. Zube ima još sve i to vrlo jake. Kad treba otvoriti bocu Coca-cole, nikad ne upotrebljava otvarač, nego otvara zubima.

Mumbwa

6. kolovoza 1974.

Čini se da je lijep broj onih koji dnevno mole i žrtvuju se za taj naš zajednički pothvat. Na svakom koraku prati nas

Božji blagoslov u našem radu. Time ne mislim reći da nemamo poteškoća, ali moram reći da je ovo zajednički rad — nebeski i zemaljski.

9. rujna 1974.

E, danas sam dobrim darovima obradovao sve majstore i radnike koji rade na gradilištu crkve. Nabavio sam Biblije za sve graditelje crkve i dao ih njima na dar. Biblije su na četiri zambijska jezika. Pitao sam najprije svakoga pojedinog kojim se jezikom služi, pa sam onda kupio Biblije. Dosad sam davao radnicima kruha svaki dan za tjelesnu hranu i nastavit ću tako do svršetka izgradnje crkve, a sada sam nabavio i Biblije, za duhovnu hranu. Bilo je nekoliko njih koji ne znaju čitati, ali su me molili da i njima dam jer da će im djeca čitati kod kuće. Ugodno je vidjeti kako čitaju ili slušaju, popodne dok su se odmarali. Nadam se da mi nitko od naših suradnika neće zamjeriti što sam graditeljima crkve dao Bibliju na dar i što im svaki dan dajem hrane na dar. Konačno, novac je za crkvu, a oni grade crkvu. Dok se gradi crkva-zidovi, neka se gradi i crkva kršćanske zajednice.

14. rujna 1974.

Završio sam elektrifikaciju crkve. U zidove sam položio električne vodove. Nadam se da će Mumbwa u skoroj budućnosti dobiti struju, pa neka je sve gotovo za priključak.

21. rujna 1974.

Oltar, odnosno strane oltara što sam ih naručio kod Afrikanca umjetnika — rezbarije na drvu — danas sam dobio izrađene. Prednja strana oltara prikazuje našeg Gospodina Isusa s Njegovim učenicima na posljednjoj večeri. Lijeva pak strana oltara prikazuje mrtvog Gospodina Isusa u rukama Njegove svete Majke.

S desne strane slika prikazuje Uskrsnuće Kristovo i stražare. Križni put od istoga majstora, izrađen na drvu (rezbarija), nabavio sam prije nekoliko dana.

Mumbwa

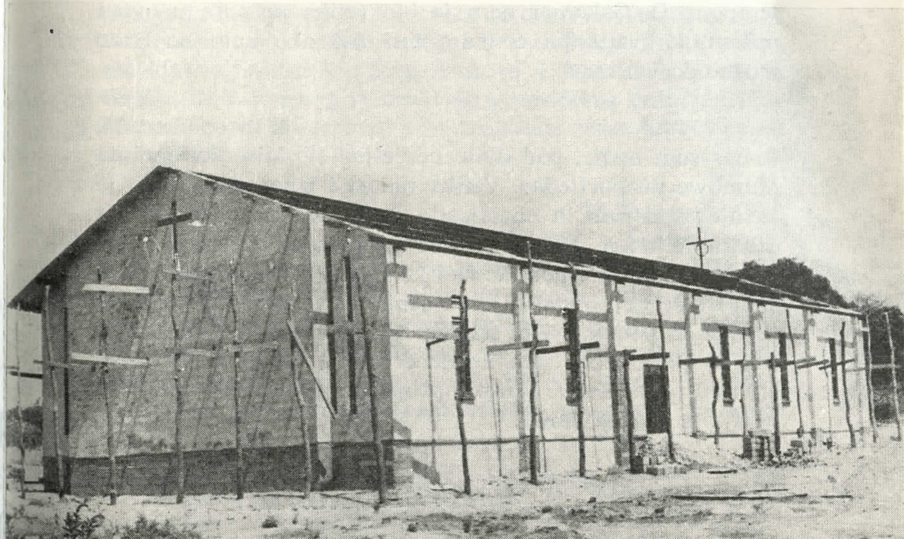
2. listopada 1974.

Svaki dan je sve življe na našem gradilištu. Ovih dana zna biti ondje radnika, majstora i župljana dobrovoljaca preko 60 i svi užurbano rade. Ja opet moram sve nadzirati, nabavljati, pa je posla mnogo, mnogo. Naši iz domovine pišu i pitaju: kakvom se to brzinom radi i gradi...? Želim da nam crkva bude lijepa i solidno građena, pa ne žalim ništa utrošiti u nju.

5. listopada 1974.

Donio sam važnu odluku, koja će mnoge iznenaditi a nekima čak i pobrkati planove. Odlučio sam da imamo sve-

Crkva je već pokrivena s jedne strane

čani blagoslov i otvorenje crkve još ove godine, na blagdan Krista Kralja. Crkva će biti posvećena Kristu Kralju, pa mi je to izvanredno drago! Taj dan će biti 24. studenoga ove godine. Prije tri dana upitao sam svoga poduzetnika ima li nade da bi on mogao završiti sve radove do 20. studenoga, a rekao sam mu i razlog zašto bih to želio. On mi je rekao da mu dam još tri dana da vidi i promisli. Danas prije podne dođe on k meni noseći u rukama kalendar i veli, pokazujući prstom na 15. studenoga: »Do ovog datuma bit će sve gotovo!« Kaže da će povećati broj majstora i radnika, da se završi na vrijeme. Dakle, imamo još mjesec i pol dana do blagdana Krista Kralja.

Bit će nam vrlo žao ako nam ne bude mogao doći naš dragi o. Pero Galauner, provincijal Hrvatske provincije iz Zagreba. Ovom mojom odlukom bit će mu poremećeni računi, jer je on imao namjeru da svakako dođe na svečanost otvaranja slijedeće godine, kako nam je bio prvotni plan. Nismo mi očekivali da će nam gradnja ići tako brzim tempom. O. Galauner nam je bio velika potpora u ovom našem pothvatu, pa će nam biti žao ako nam ne bude mogao doći.

6. listopada 1974.

Danas sam ovdje, pod dvije nedjeljne sv. Mise župljanima Mumbwe propovijedao. Velika radost i iznenađenje bilo je za njih kad sam ih obavijestio da ćemo imati blagoslov i otvaranje crkve Krista Kralja na blagdan Krista Kralja, 24. studenoga ove godine. Oni su radosno zapljeskali. Želio sam da se više angažiraju za svoju novu crkvu, pa sam ih pozvao da počnu u župi sabirnu akciju za kip Krista Kralja i za klupe. Obećao sam im da ćemo im mi pomoći polovicom potrebne svote, ako oni skupe drugu polovicu. Sabirna akcija je počela danas.

Poslije Sv. Mise sastali smo se na dogovor o pripremnim radovima za otvaranje crkve. Rasporedili smo poslove, što će tko imati da učini. Župno vijeće je uzelo sve pripreme u svoje ruke. Župnik o. Petar D. I. priprema liturgičnu svečanost i pjevanje. Vjernici su kasnije otišli u novu crkvu i ostali jedan sat pjevajući crkvene pjesme uz pratnju bubnjeva. Ovdje u Mumbwi rade godinama časne sestre misionarke iz Poljske. Dok sam bio u Lusaki poručio mi je anglikanski pastor iz Mumbwe kako očekuje da ćemo i njega pozvati na svečanost. Odmah je dodao toj poruci: »Ako me i ne pozovete, ja ću sam doći i bez poziva«. To su mi rekle časne sestre. Jasno, pozvat ćemo ne samo njega, nego i njegove vjernike.

Mumbwa

9. listopada 1974.

U tiskari u Lusaki naručio sam specijalne tiskane pozivnice i jučer sam ih dobio, a danas sam ih poslao 150 na sve strane. Na svečanost otvaranja crkve pozvao sam mnoge iz Zambije, a iz domovine sam pozvao našeg o. Peru Galaunera, provincijala, moga brata Stjepana, urednika »Misija« u »Glasniku Srca Isusova i Marijina« o. Jurja Gusića D. I. i nekog iz uredništva misijskog časopisa »Radosna vijest«. Bit će nam vrlo drago ako nam barem netko dođe iz domovine.

21. listopada 1974.

Prije mjesec dana naručio sam u Lusaki, u jednom poduzeću metalno svetohranište za našu novu crkvu. Dobio sam ga prije tri dana. Uzidali smo u zid iza oltara dva specijalna postolja. Jedno je za Svetohranište, a drugo za budući kip Krista Kralja. Ozidali smo ih od specijalnog, lijepog bijelog kamena, koji sam nabavio 380 km daleko od Mumbwe. Išao sam svojim kamiončićem po njega. S desne

Dva dječaka iz župe Mumbwe

strane oltara uza zid je postolje za svetohranište, a s lijeve je postolje za kip Krista Kralja.

Budući da naša draga domovina ima glavni udio u gradnji ove crkve, želio sam uzidati mali dio nje ovdje u crkvu. Želio sam to izvesti makar i simbolički, no da ipak bude nešto uzidano. Pisao sam svome bratu Stipi, da mi pošalje nekoliko kamenčića. On mi je poslao što sam želio. Kamenčiće je uzeo ispred naše rodne kuće, nekoliko njih iz Zagreba i nekoliko s našeg plavog Jadrana. Pa kad smo danas uzidavali svetohranište, ja sam donio te komadiće i postavio sam ih ispod svetohraništa. Radnici i majstori mislili su da je to neka »medicina« — čarolija. Oni se mnogo služe čarolijama. Postavljaju ih u zemlju prije gradnje kuće itd. Kad su mene vidjeli da i ja nešto stavljam, i to s velikim poštovanjem, mislili su da je nešto vrlo djelotvorno, nešto što nosi sreću. Nastojao sam ih uvjeriti da su to obični kamenčići iz moje domovine, za koje sam molio da mi pošalju jer ja želim uzidati dio svoje domovine u to najvažnije mjesto u crkvi.

Sumnjam da su mi vjerovali što im govorim. Stari poduzetnik molio me da mu dam bar jedan kamenčić. Rekao sam mu da od toga kamena neće imati nikakve koristi. On je jednako tražio i molio. Dao sam mu jedan ali sam mu opet rekao da mu taj kamen neće donijeti nikakvu posebnu sreću, jer je to samo običan kamen.

Smrti, ovaj put smo ti izbjegli . . .!

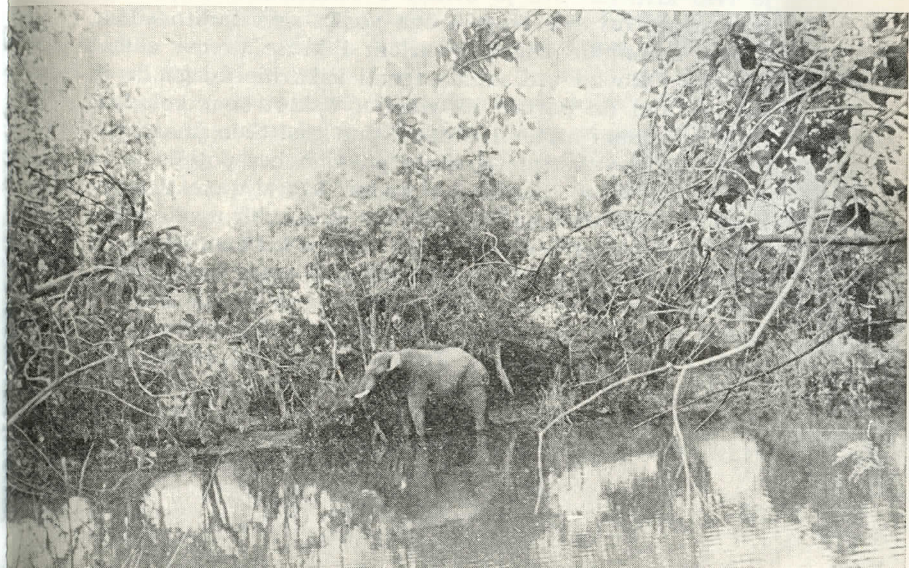
Kafue, 21. listopada 1974.

Danas je sigurna smrt bila iza nas, samo 3—4 metra iza nas, ali smo joj ipak izbjegli. Hvala dragom Bogu i nebeskoj Majci da smo se spasili. Naš o. Luka Lučić i č.

brat Jože Rovtar D. I. došli su k meni iz Mpime ovamo u Mumbwu. Željeli su da skupa pođemo vidjeti »Nacionalni park Kafue.« Rekoše mi da će biti dobro i za mene da malo odahnem od posla, pa da pođemo mojim malim kamionom. To se područje, koje je veliko kao cijela Slovenija, zove nacionalni park Kafue, ali to nije nikakav park u našem smislu riječi, nego šuma-šikara, puna različitih zvijeri i životinja. (U prvoj mojoj brošuri, »Moji zambijski doživljaji« opisao sam doživljaje kad sam u ono vrijeme posjetio taj park prema sjeveru. Ovaj put smo išli prema jugu.)

Taj je »park« bez pučanstva. Stanovnici tog područja su tse-tse muhe, koje uzrokuju bolest spavanja, razne zvijeri i životinje. Područje se tako prozvalo po rijeci Kafue koja protječe kroz njega. Kroz to područje može čovjek ići na svoj vlastiti rizik samo zatvorenim motornim vozilom. Pješke ili biciklom nikad i nikako! Rano ujutro o. Luka je odslužio sv. Misu, kojoj smo i mi prisustvovali. Na putu prema tom području, koje nije baš daleko od Mumbwe, obavivši svoje molitve, pjevali smo u mom kamiončiću. Stigavši u to opasno područje, vozio sam polako. Vidjeli smo veliko krdo bivola, njih bar 200. Malo dalje vidjeli smo također, nešto podalje od puta, dvadesetak slonova, Naišli smo i na mnoštvo divljih svinja, srna i kojekakvih životinja kojima ne znamo ni imena. Na jednom mostiću malo sam zaustavio kamiončić. Ispod mostića protjecao je potočić. Izašli smo malo van da vidimo okolicu. Brat Rovtar je pošao na jednu uzvišicu da bolje vidi okolicu. S druge strane potoka bila su osobna kola i neki su bijelci gledali iz njih. Kad su nas vidjeli da smo izašli iz kola i da Rovtar ide dalje, oni nas jakim glasom upozoriše da su lavovi u blizini. Pokazivali su rukama baš prema onom mjestu kud je brat Rovtar želio poći. O. Luka je uzeo foto--aparat i snimio tri lava, koji su baš odlazili s potoka i ozbiljno nas pogledali. Unišli smo u vozilo i prešli potok. S druge strane pokazali su nam mjesto gdje su bila ona tri lava, a na drugoj strani, malo dalje, četiri njih! Krenuli smo naprijed jer smo se bojali zadržavati ovdje. Poslije podne, kad smo se već bili malo umorili, vratili smo se istim putem prema kući. O. Luka veli: »Eto, bili smo ovdje i vidjeli smo kojekakve životinje, pa i lavove sasvim izbliza da smo mogli i glavom stradati. Odlazimo iz ovog teritorija, a nisam vidio izbliza ni jednog slona. Onu grupu slonova vidio sam, ali su bili daleko«. Putujući tako kući, baš pri izlazu iz tog opasnog teritorija, primijetili smo na udaljenosti od kojih stotinjak metara dva ogromna slona. Jedan od njih išao je prema putu kud smo mi imali proći. Luka i Rovtar izađu iz kabine kamiončića i

Ovog sam slona snimio dok je bio na drugoj obali rijeke. Izbliza nije ga poželjno slikati.

popnu se na nj da bi bolje vidjeli slonove i snimili ih. Ja sam malo pobrzao da bi prošao naprijed dok još onaj slon nije stigao do puta kuda smo željeli proći. Slon se zaustavio baš uz put u jednom velikom grmu i jeo zelene grane nekog stabla. Polako prođem malo naprijed i na kojih 8—10 metara od slona zaustavim kamiončić. Ugasim ga i izađem van da i ja snimim slona. O. Luka i brat Rovtar me pogledaju iznenađeni što sam se zaustavio tako blizu slona. On je bio zaposlen žderanjem zelenog granja, pa nije bilo prigode da ga dobro snimim. Zato sam prošao pred svoje vozilo da ga bolje vidim. U taj čas slon prestade jesti i pogleda na nas. Divna prilika za snimanje! Škljocnem i poletim prema kabini. O. Luka i brat Rovtar već su zakoračili da iskoče iz vozila i da bježe. (Afrikanci se boje više slona nego lava. Slon je mnoge ljude usmrtio, zdrobio, zabio u zemlju. Kažu: lav će te napasti ako je gladan, a slon će te napasti ako je ljut, no nikada ne znaš kad je ljut...) Naša situacija bila je vrlo kritična. Sve je ovisilo o sekundama! Prije nego sam stigao otvoriti vrata svoga vozila slon ljutito siknu, mahne ogromnim ušima i surlom i krene prema nama! O. Luka i Rovtar već su se sagnuli kako bi izbjegli da ih slon surlom ne povuče na zemlju. Uskočivši u kola, zapalih odjednom motor i dadnem pun gas! Slon je već bio blizu nas 3—4 metra! Ogromna grdosija bez poteškoća bi smrvila ne samo nas nego i vozilo. Zahvaljujem dragom Bogu i mome dragom »Toyoti« što je odmah upalio i što smo izmakli smrti, koja je bila samo nekoliko metara od nas! Pritišćući pun gas, bježao sam što sam većom brzinom mogao. Slon nas nije slijedio, nego se zaustavio i gledao za nama. Ja sam pak još uvijek jurio pritišćući gas vozila i pritišćući trubu... Trubio sam od radosti što smo izmakli smrti! Udaljivši se kojih 500 metara zaustavio sam i izašao da vidim o. Luku i brata Rovtara. Obojica su se još tresli i bili su blijedi kao krpe.

Svoj trojici tresao nam se glas od straha i od uzbuđenja. Vraćajući se kući zahvaljivali smo dragom Bogu glasno u razgovoru i tiho u molitvi što smo danas izvukli žive glave iz one velike opasnosti! Današnji doživljaj ostat će nam u trajnom sjećanju. Otac Luka neće sigurno nikada više poželjeti da vidi slona »izbliza«, kao što je želio danas...

U prvoj svojoj brošuri »Moji zambijski doživljaji« opisao sam sličan doživljaj što sam ga doživio dok sam bio na sjeveru tog teritorija. Onda nas je u mraku napao vodeni konj. Tako je udario u vozilo da ga je ozbiljno oštetio. I tada smo bili u istom strahu, ali u manjoj opasnosti. Bio sam u društvu s Amerikancima, a danas sa svojom subraćom i braćom iz naše domovine.

Mumbwa

5. studenoga 1974.

Posao bojenja crkve iznutra i izvana lijepo napreduje. Što se više primiče kraju završetak crkve i što se više primiče dan posvete i otvaranja, ja imam sve više posla. Zanimljivo, već stižu čestitke iz domovine. Prva je od provincijala, o. Petra Galaunera, druga od mog brata Stipe, treća je od urednika »Misija« u »Glasniku Srca Isusova i Marijina« o. Jurja Gusića D. I. Stipo i o. Juraj Gusić čestitaju, a o. Petar Galauner uz čestitku žali što ne može doći na svečanost. Prije dva dana dobio sam list od uredništva »Radosne vijesti.« Javljaju da će poslati svoga delegata na svečanost otvorenja crkve. Drago nam je da će nam doći bar jedan delegat iz naše domovine.

GRADNJA CRKVE KRISTA KRALJA JE DOVRŠENA

16. studenog 1974.

Danas se majstori razilaze kućama. Oni će doći na svečanost otvaranja crkve. Do otvaranja crkve dijeli nas još samo 7 dana. Časne sestre s djevojkama čiste crkvu i kite. Muževi i mladići uređuju prostor oko nje. Ja opet imam pune ruke posla s nabavkom hrane i pića za svečanost. Na sjednici sa župnim vijećem odlučili smo da počastimo ne samo naše uzvanike nego i sav narod na svečanosti. Odlučili su kupiti jednog vola za hranu narodu. Domaće piće »chibuku« već prave. »Shima« će biti pripređena isti dan.

Lusaka

21. studenoga 1974.

Danas mi se ovdje u Lusaki dogodila prometna nezgoda. Šteta nije osobito velika, ali ipak ja svoje vozilo ne mogu upotrijebiti dok se ne popravi. Hvala Bogu da nitko nije nastradao životom, niti je itko ranjen. Na križanju u Lusaki sudario sam se s drugim vozilom. Ja sam kriv.

Vidim da sam ipak veoma umoran. Inače ne mogu sebi razjasniti kako sam mogao napraviti takvu pogrešku. Sad mi je najveća briga: kako otići u Mumbwu?! Kako bez vozila sve spremiti za tu našu svečanost? Od Lusake do Mumbwe ima 160 km. To je ipak velika udaljenost i bez vozila se ne može. A do otvaranja crkve dijele nas samo 3 dana!

22. studenoga 1974.

Dragi Bog i dobri ljudi brinu se za svog Iliju. Jučer predveče dobio sam vozilo od svog poglavara, da nastavim s pri-

Crkva je napokon gotova. Pred njom stoji graditelj brat Ilija

premama za otvaranje crkve, a danas popodne dobio sam drugo i veće vozilo od Nadbiskupa, pa sam malo vozilo vratio. Nadbiskup mi je dao veće vozilo, dok ja ne popravim svoje. Poslove nastavljam dalje kao da se ništa nije dogodilo. Hvala Bogu i dobrim ljudima na velikodušnosti i razumijevanju! Kad sam prije podne stigao ovamo u Lusaku u župu St. Francis, našao sam ondje g. Antu Testena, tehničkog urednika misijskog časopisa »Radosna vijest«. G. Antu je poslao sarajevski Nadbiskup dr. Smiljan Čekada na svečanost otvaranja crkve. On je jedini delegat iz naše domovine. Obradovao sam se kad

sam ga vidio, no ostao sam s njime samo desetak minuta. Morao sam hitno po poslu natrag u Mumbwu. Bit će prilike da se s njim porazgovorim nakon otvaranja crkve.

Opis crkve

Crkva je dugačka 30 metara. Široka je nešto preko 14 metara. Od poda do početka krova visoka je 5 metara. Sakristija je na ulazu u crkvu s desne strane, a župni ured s lijeve strane. Crkva je građena od betonskih blokova. Željezna krovna konstrukcija montirana je u temelje crkve. Krov je od valovitih azbestnih ploča. Sprijeda ima crkva dvoja dvostruka drvena vrata. Unutra je jedna veća prostorija i onda opet dvoja staklena vrata. Sa strane su po jedna dvostruka vrata. Od normalnoga terena zgrada je podignuta na najvišem prostoru za 4 stepenice, a na najnižem bar 12 stepenica. Na ulazu u crkvu je velika betonirana platforma. Velikih prozora za otvor ima 10. Također ima 24 ukrasna prozora. Stakla su u boji. Crkva je obojena iznutra i izvana.

Mumbwa

23. studenoga 1974.

Sutra će biti svečani blagoslov i otvorenje novog Božjeg hrama. Sve je uređeno u njemu i oko njega. U župi vlada svečano raspoloženje. Svi užurbano rade, ali više ne na uređivanju crkve nego na pripremanju hrane i pića za sutrašnju svečanost. Muževi su zaklali dobro ugojenog kupljenog vola, isjekli meso i žene danas kuhaju. Časne sestre spremaju hranu i kolače za uzvanike. Župnik se dogovara i uvježbava skupinu mladih za obrede. Pjevači — mnogo naroda — već dva-tri dana bubnjaju i pjevaju.

Po podne mi stiže iz Mpime o. Luka i s njim g. Testen. Obojica me zagrliše i čestitaše. Oba su se divili ljepoti crkve. Svijet se već toliko prikuplja kao da već danas počinje svečanost. Izgleda da ne kane ove noći ni spavati, a nemaju ni gdje. Bubnjaju, pjevaju i plešu.

Predvečer stigao nam je iz Lusake naš Nadbiskup, Emanuel Milingo. Bio je veoma razdragan. Narod ga je dočekao s pjesmom i plesom, uz pratnju bubnjeva. Već je kasna noć, a narod se ne smiruje. Još uvijek bubnjaju i plešu. Kad će se umoriti od plesanja? Ja sam pošao kasno u noći u svoju sobicu, u nadi da ću bar malo zadrijemati. Vrijeme je nekako tmurno, pa se bojim da će sutra biti kiše.

SVEČANA POSVETA CRKVE U MUMBWI

Mumbwa, 24. studenog 1974.

Ovaj današnji dan je važan za nas hrvatske misionare, za naše drage prijatelje i suradnike iz domovine i izvan nje a posebno za one iz Mumbwe. Taj je dan bio pun divnih doživljaja! Danas smo dolično proslavili Krista Kralja ovdje u Mumbwi! Neka naša i vaša molitva bude prikazana za daljnju Kristovu proslavu ovdje u Africi!

Kiša je rosila cijelu prošlu noć. Mi smo se dogovarali s Nadbiskupom, župnikom i drugima za tu svečanost. Časne sestre spremaju hranu i drugo za uzvanike. One su cijeli prošli tjedan neumorno radile. Narod je bubnjao, pjevao i plesao. Svi smo uzbuđeno očekivali blagdan Krista Kralja, kad će biti posvećena i otvorena crkva koju smo vi i mi zajednički sagradili.

Jutro je svanulo, a kišica je prestala. Bilo je još pomalo oblačno pa sam se pobojavao za daljnji razvoj vremena. Obredi blagoslova crkve početi će u 10 sati. Već oko 7 sati ujutro nebo se raščistilo i sunce se pomalo probijalo kroz tanke oblačiće. Među prvima rano ujutro stigao je naš prvi misionar u Zambiji, časni brat Benedikt Fostač D. I. Kasnije su stigli slovenski misionari i misionarke. Emica Verlić, Zagrepčanka, naša misionarka-bolničarka u bolnici gubavaca u Liteti, stigla je sa svojom kolegicom Zagrepčankom. Velik je naš propust što nismo pozvali iz Ndole našeg misionara franjevca i našu misionarku Moniku.

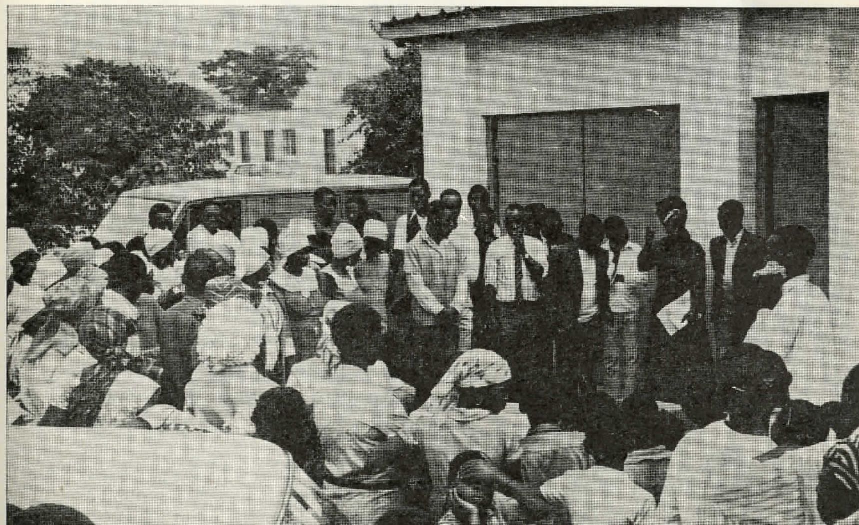
Oko 8 sati već je sav veliki prostor ispred crkve bio ispunjen svijetom. Vrijeme je odlično, a među narodom svečano raspoloženje. Ljudi pjevaju i plešu. Već je stigla i veća skupina vjernika anglikanaca sa svojim pastorom. U 10 sati je velika skupina pjevača krenula prema župnoj kući, gdje je Nadbiskup čekao spreman za početak obreda. Nadbiskupa su pratili do crkve u pjesmi i plesu ispred njega. On se zaustavio pred crkvom na velikoj platformi. Tu je održao propovijed prije blagoslova. Dok je Nadbiskup obilazio crkvu i blagoslivljao, masa naroda ga je pratila. Poslije je Nadbiskup nastavio blagoslivljati crkvu iznutra i oltar. Narod je navalio u crkvu na sva četvora vrata. Vanjska dvostruka vrata ostala su otvorena da bi narod mogao pratiti sv. Misu izvana, jer je crkva bila puna ljudi kao kutija šibica. U prednja mjesta smjestili smo ugledne osobe. Tu su bila dva ministra, načelnik kotara Mumbwe, dva člana ambasade SFRJ i mnogo drugih.

Za vrijeme mise narod je oduševljeno pjevao. Jedan je plesač bio obučen u bijelu dugačku košulju i cijelo vrijeme je sav razdragan plesao ispred oltara, dižući ruke i skačući.

Nadbiskup Lusake Emanuel Milingo s o. Lukom Lučićem i tehničkim urednikom »Radosne vijesti« Antunom Testenom

Narod dočekuje Nadbiskupa

Nadbiskup je predvodio koncelebriranu sv. Misu. Od naših misionara služili su je o. Luka Lučić i o. Jože Kokalj. Makar je bila nedjelja kad su svećenici zauzeti, ipak je bilo 17 svećenika koncelebranata. Bilo je mnogo časnih sestara misionarki i domaćih kao i časne braće redovnika. U svom govoru pred crkvom i za vrijeme molitve vjernika, za vrijeme svete Mise otac Nadbiskup i župnik pozivali su vjernike da se u molitvama sjete svih naših dobročinitelja, svih onih koji su pomogli da se ova crkva sagradi. Njihovom zaslugom će se u ovom Božjem hramu slaviti ime Božje. Za prikazanje narod je donosio razne darove, a Nadbiskup ih je primao i stavljao pred oltar. Mnogo sv. Pričesti je podijeljeno pod sv. Misom. Treba znati da danas nisu bili prisutni samo katolici Mumbwe, nego i katolici iz drugih mjesta, pa i vjernici drugih konfesija. Svi smo zajednički slavili Gospodina u ovom njegovom domu.

Blagoslov crkve i sv. Misa trajali su sve skupa 3 sata. U 13 sati završila je sv. Misa. Vrijeme se počelo naglo pogoršavati. Nakon 10—20 minuta spustila se silna kiša i lijevala je bar 2 sata, i to onako kako zna lijevati samo ovdje u Africi. Naši uzvanici, njih oko 200, unišli su već u veliku dvoranu, gdje ih je čekalo jelo i pilo. Narod se smjestio u druge školske prostorije, a velik dio svijeta ostao je u crkvi. Dobra časna sestra došla mi je sva tužna i veli da je mnogo svijeta ostalo u crkvi te da pjevaju i plešu. Dobra sestra se bojala da već danas ne zamažu prelijepu crkvu... Rekao sam joj da toliki narod ne možemo istjerati van na ovakvu kišu. Neka se vesele kako mogu i znaju, a siguran sam da im Gospodin neće zamjeriti što pred njim pjevaju i plešu. Kasnije je počela gozba i za narod. Svugdje se jelo i pilo. Bio sam zauzet i nisam imao prilike čuti pozdravni govor našeg o. Luke Lučića što ga je održao uzvanicima. Kasnije su osim Nadbiskupa

U Zambiji majka nosi svoje dijete na leđima sve dok ne prohoda

govorile i neke druge ugledne osobe. U govoru su zahvaljivali svima onima koji su nam pomogli. Vi, dragi čitaoci, tjelesno danas niste bili ovdje, ali sam siguran da ste sve pratili duhom ...

IZVJEŠTAJ OCA LUKE LUČIĆA

Naš o. Luka pisao je o otvaranju crkve u »Glasniku Srca Isusova i Marijina«.

»Blagdan Krista Kralja, 24. studenoga 1974., ostat će u dugom sjećanju vjernicima Mumbwe i široke okolice, kao i ostalim prisutnima koji su pribivali posveti i otvaranju nove crkve ...

Svi su bili oduševljeni lijepom i skladnom crkvom. U udaljenosti oko 150—160 km zapadno od Lusake, pa dalje do rijeke Kafue, bila je svega jedna crkva izgrađena u jednoj župi. Sve druge misijske postaje su bez crkve, a služba Božja vrši se uglavnom u školskim zgradama ili pod krošnjom kojeg velikog stabla.

Župa Mumbwa ima 16 misijskih postaja, koje su razbacane na velikoj udaljenosti. Gradić Mumbwa je centar čitave pokrajine. U subotu navečer uoči blagdana Krista Kralja stiže naš Nadbiskup Lusake, Emanuel Milingo. Već se spustio gust mrak. Čim se Nadbiskup smjestio u župni stan, vjernici su ga pozvali van da mu iskažu dobrodošlicu. Svi su gromko zapjevali. Bubnjevi su zabubnjali i razvio se pravi afrički ples. Mi smo stajali okolo i teško razabirali pokrete plesača pri svijetlu petrolejke. Pjesma, pocikivanje, pljesak rukama u taktu i odjekivanje bubnjeva davali su svemu izraz pravog

Glavni oltar u crkvi Krista Kralja; rezbarija u drvu domaćeg majstora

Narod je došao u velikom broju na posvetu svoje crkve

afričkog mentaliteta i doživljaja... Narod je nastavio pjesmom i plesom do kasno u noć.

Sam blagdan Krista Kralja osvanuo je obasjan suncem. Od ranog jutra počeli su pristizati vjernici iz Mumbwe i iz čitave okolice, pokrajine. Bilo je pravo svečano raspoloženje. Već u 8 sati ujutro pojedine su skupine vjernika počele s pjesmom i plesovima ispred crkve. To je potrajalo do samog početka obreda posvete crkve i sv. Mise.

Točno u 10 sati počeo je obred posvete crkve. Nadbiskup Milingo sa 16 koncelebranata svećenika i s pastorom »Ujedinjene zambijske crkve« koji su došli na svečanost posvete izlaze iz župnog stana. Tu je odmah počela liturgija posvete uz pjesmu i plesove vjernika. Vjernika je bilo oko 2.000. Procesija je kretala od župnog stana prema crkvi uz gromko pjevanje i pocikivanje. Teško je sebi predstaviti to svečano i razdragano raspoloženje! No sigurno da je od svega toga mnoštva bio najsretniji brat Ilija Dilber, koji je dovršio ovo djelo na čast i slavu Gospodinu. (...) Procesija se zaustavila pred crkvom. Nadbiskup je izmolio nekoliko prigodnih molitava i blagoslovio prisutni narod. Zatim je procesija krenula oko crkve uz molitve, pjesme i bubnjanje.

Nakon ophoda je sve to mnoštvo navalilo u praznu crkvu. Kad se ona napunila, Nadbiskup je nastavio obrede posvete. Naprijed je na postolju slika Krista Kralja s trnovom krunom na glavi. Oltar je u drvorezu, posljednja večera s afričkim licima. Skladne boje davale su skladan religiozni dojam. Počela je sv. Misa. Narod je molio i pjevao uz pratnju bubnjeva. U propovijedi reče naš Nadbiskup, da je on duge godine nastojao sagraditi crkvu u Mumbwi, ali mu to nije bilo moguće. No Gospodin je poslao svoga anđela u osobi brata Ilije Dilbera iz Jugoslavije da sagradi ovaj Božji hram. (.... Baš bi Ilija bio u stanju sagraditi da mu prijatelji misija nisu pomogli u gradnji... — moja primjedba.) Nadbiskup se puno zahvaljivao dobročiniteljima iz naše domovine koji dadoše svoj prilog za ovu crkvu, no ponajviše se zahvaljivao bratu Iliji. Na kraju je Nadbiskup pozvao sve vjernike na molitvu za dobročinitelje. Zatim je izrekao kratku propovijed i sadašnji župnik o. Petar Swiersek, poljski Isusovac, koji misionari već 20 godina u ovom kraju. I on je posebno zahvaljivao bratu Iliji za novoizgrađenu crkvu i za požrtvovni rad u zambijskoj Crkvi. Crkva je bila dupkom puna. U slobodnom prostoru ispred oltara cijelo je vrijeme mise izvodio plesove jedan domaći plesač, obučen u dugu bijelu košulju.

Poslije sv. Mise bio je ručak za sve i narodno veselje... Za vrijeme ručka nastupilo je nekoliko govornika. Prvi je izrekao svoj pozdravni govor Nadbiskup. Pozdravio je sve prisutne i posebno naglasio uzajamnu pomoć među Crkvama. Posebno je opet istaknuo brata Dilbera i zahvalio se Crkvi u našoj domovini za ovaj današnji dar i slavlje. Zatim je govorio jedan istaknuti vjernik župe Mumbwe. Taj je vjernik po službi inspektor svih škola u kotaru Mumbwa. (On je predsjednik župnog vijeća Mumbwe. Moja primjedba).

U ime naših prisutnih misionara i Crkve u domovini govorio je o. Luka Lučić. U kratkom govoru izrazio je zadovoljstvo nad djelom brata Ilije, te potaknuo vjernike župe Mumbwe da žive kršćanskim životom, dostojnim mističnog Tijela Kristova. No posebno je vjernicima stavio na srce potrebe domaće Crkve, da sami uznastoje odgajati svoje sinove i kćeri za službu Božju i domaće Crkve...«

* * *

Molim da mi se oprosti što sam uvrstio ovdje tolike nezaslužene pohvale upućene meni. Čovjeku gode pohvale pa bile one samo djelomično istinite. Pa eto... Gospodin je dostojan hvale i vi koji s nama surađujete.

I na kraju ovih mojih izvadaka iz mog misijskog dnevnika želim vam toplo preporučiti daljnju suradnju u radu na proširenju Kraljevstva Božjega ovdje u Africi!

Eto, sagradili smo crkvu Krista Kralja u Mumbwi, a sada se molimo i žrtvujmo da Gospodin pošalje domaćih mladića i djevojaka koji će se staviti u službu domaće Crkve, koji će širiti Božje Kraljevstvo u Africi, u Zambiji.

Bratski pozdrav svima!

Zahvalni vam u Kristu brat ILIJA DILBER D. I.

SADRŽAJ

Misionarova adresa:

Ilija Dilber
P. O. Box Ch-85 Chelston
Lusaka, Zambia, Africa

u domovini:

Stjepan Dilber
41001 Zagreb P. P. 699
Palmotićeva 33

ZAGREBAČKI NADBISKUP
Archiepiscopus zagrebiensis

41001 Zagreb, 20. siječnja 1975.
Kaptol 31, pp 553

Poštovani

Br. Stjepan D i l b e r
Polana 27.III. 1941 , br.1
S P L I T

Poštovani brate,

Primio sam knjižice "Moji zambijski doživljaji i razdijelio sam ih biskupima i č.s. Gvalberti.Zahvaljujem za knjižice!

Knjižica je zanimljiva i otkriva na što sve mora biti pripravan i čega se sve mora odricati misionar.

Nadam se da će Vaš brat nastaviti sa svojim izvještajima iz Zambije i proširiti ih na opis svoga rada, na susrete s ljudima, na uspjehe i neuspjehe u svojim pothvatima. Što šire informacije, saopćene radosnim srcem, mogu biti dobar poticaj i drugim mladim ljudima da se odluče poći za Gospodinom i takvim putem života.

Za troškove knjižice šaljem mali prilog.

Izručite moj pozdrav svom bratu kad mu pišete. Rado ga uključujem u molitve i preporučam se u njegove misionarske zasluge.

Uz sikreni pozdrav i blagoslov

+ Franjo Kuharić
nadbiskup